

İÇİNDEKİLER

- Bahr-i Baykal G 30
Bir uyarı G 03
Dinçlik azalır G 33
Diyecektim G 11
Dörtlükler (4) G 13
Emalin senin G 01
Eşlere vasiyet G 31
Fahriyye G 27
Gördüklerin G 18
Günler geçiyor G 04
İzmir G 19
Karıncı (2) G 34
Karıncı G 32
Kendini G 20
Kıymet-Himmet-Zimmet
G 02
Müeddeb nefsim G 06
Müstezad 3A G 12
Namazsız ezan G 22
Ne çıkar G 08
Nef'i G 36
Nefs-i emmâre G 21
Ne gerek G 37
Olacak şeyler G 07
Yok değildir G 25
Olmazsa hiç olmaz G 28
Öğrencilerle hasbıhal 1 G
41
Öğrencilerle hasbıhal 2 G
42
Öğrencilerle hasbıhal 3 G
43
Öğrencilerle hasbıhal 4 G
44
Ramazan nimetleri (1) G 14
Ramazan nimetleri (2) G 15
Ramazan nimetleri (3) G 16
Ramazan nimetleri (4) G 17
Resmimi çizen G 24
Rü'ya bu ya G 23
Sana gelsin G 05
Su, nan ve ilaç G 26
Şükran sana G 10
Varsa şuûrun G 09
Vech-i sevâdım G 35
Yok değil kasidesi G 29

EMSÂLİN SENİN

Benzemezsin kimseye sen, yoktur emsâlin senin
Titretir ma'sum dudaklar kehribâ lâl'in senin.

Saç siyah, zülfün siyah, çeşmin siyah rû'yün temiz
Bir buçuk dünyâ değer vechindeki hâl'in senin.

Bir bakış binbir gülüştür, muttasıl gönderdiğin
Hiç tükenmez haznedir, hezl-i emvâlin senin.

Eyledin her gün yemin sevdâya vâfi kalmayı
Amma tağyîr olmamıştır. Dostu ihmâlin senin.

Kimse bilmez çektiğim gurbette hüsrân cevri
Izdirabtan kurtarır vuslat diyen kâl'in senin.

Kehribâ = elektrikli

Lâl = dudak

Rû = yüz, çehre

Hâl = yüzdeki ben

Hezl-i emvâl = bol bol hediye veren

Muttasıl = aralıksız

Vâfi = sadık, vefakâr

Tağyîr = değişme

Hüsran = mahrumiyet acısı

Cevr = eziyet, sıkıntı

Kâl = söz

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

/ . / / / . / / / . / / / . /

G 02

KIYMET - HİMMET - ZİMMET

Gayretin ger varsa şâyet kıymeti
Var demektir gâyenin bir hikmeti.

İnsanın muhtaca bir kez hıdmeti
Gösterir candan verilmiş ni'meti.

Fıtraten eksikse ferdin himmeti
Bitmez asla böyle şahsın zimmeti.

Hikmet = sebep
Hıdmet = hizmet
Fıtraten = doğuştan, tabiaten
Zimmet = borçlar

Fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . /

G 03

BİR UYARI

Güfte, teşbih, Hüsn-i ta'bir, bikr-i mazmûn, saire
Edebiyyat kültüründen resmeder bir daire.
Böyle san'atlar hazırlar nâzımını teşhire
Başka şâirler belirler nâm-ı şair, saire. (1)

(1) Kendini şair diye tanıtan bir talebeme

Güfte = söyleyiş

Hüsn-i ta'bir = güzel ifade

Bikr-i mazmûn = ilk defa söylenmiş nükteli söz

Nâzım = manzume yazan

Teşhir = halka duyurma, şöhretlendirme

Belirleme = kesin olarak kararlaştırırlar

Nâm-ı şair = şairlik umvanı

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . / / / . /

G 05

SANA GELSİN

Deryâ gibi sen gönlünü alçalt bütün enhâr sana gelsin.
Fi'len tutuver re'sini yüksek bütün envâr sana gelsin.

Cem'iyete bir faydalı ferd olmak için nefsin ile sen
Âmâlini, ef'âlini hüsn eyle ki etkâr sana gelsin.

Kıl vâcibi ihlâs ile, ver fitre zekât, her gün oruç tut
Gufrân -ı Ramazan yolu açsın, alim-ensâr sana gelsin.

Enhâr = nehirler

Re's = baş

Envâr = nurlar, ışıklar

Hüsn - güzel

Etkâr = şerefler, haysiyetler

Gufrân = aff ve merhamet

Alim-ensâr = bilgili koruyucular

Mefûlü mefâilü mefâilü mefâilü feûlün

/ / . . / / . . / / . . / / . . / /

G 06

MÜEDDEB NEFSİM

Ben nefsimi katletsem ecel gelmeden önce
Mutlak bulunur kendine toprak dibi melce

Herkes gibi nefsim de ölür bahtı dönünce
Mevtâ bırakır mülkünü merkad görününce

Makberde geçer belki bu mel'un, hevesinden
Hatta ayırır kibrini boş vesvesesinden

İfşâ edilir yaptığı ekser kötü şeyler
Kul hakkı için borç çıkarır sevdiği beyler

Ger bir iyi şey yaptı ise vakt-i zamanda
Onlar da konur bir masaya hepsi bir anda

Pişmân olup ef'âline eylerse nedâmet
Ancak o zaman kaydedilir ba'sına namzet

Mu'tî ve müeddeb yeni nefsimle berâber
Artık yaşarız sulh ile, Allah bize rehber.

Melce = sığınak Mevtâ = ölenler
Merkad = mezar, kabir Ef'âl = yaptıkları
Ba'sine = dirilmesine Mu'tî = itaatli
Müeddeb = terbiyeli

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün
/ / . . / / . . / / . . / /

OLACAK ŞEYLER

Şu garip hâdiseler bin defa olmuşsa müselsel
Olacak Şeyleri olmuş bilelim olmadan evvel.
Ecelin gelmesi birkaç gün için kılsa müeccel
Olacak Şeyleri olmuş diyelim olmadan evvel.

Yine güz mevsimi vasloldu düşerken kuru yaprak
Doğuyor her gece mehtâb, batıyor bir sürü zevrak
Yaşayan pîrleri mutlak yutacak yerdeki toprak
Olacak Şeyleri olmuş görelim olmadan evvel.

Feleğın sistemi düzgün sıralanmış gidiyorsa
Bizi ecdâd sözü bir kez daha ihtâr ediyorsa
İçimizden boşalan his, bize zımmen ne diyorsa
Olacak Şeyleri olmuş sayalım olmadan evvel.

Müselsel = ardardına

Müeccel = tehir ve te'cil edilmiş

Vasloldu = geldi

Zevrak = sandal, kayık

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / / . . / /

G 08

NE ÇIKAR

Suya benzer biri olsam ne çıkar
İnerek d n yere dolsam ne çıkar.

M tev z  oluşum gösterecek
Bana düşman bile kıymet verecek

Diyecekler şahsıma z t-1 aziz
Utanıp söyleyemezler suhn-1 galiz.

Akışım sert kayalıklar delecek
Yere indikçe onur yükselecek

Dene bir kerre de sen şahsın için
Kul olur z tına mağrur kibirin.

D n = alçak

Z t-1 aziz = muhterem

Suhn-1 galiz = edebsiz , kaba sözler

Feilâtün feilâtün feilün

. . / / . . / / . . /

G 09

VARSA ŞUÛRUN

Koyu bir gölge kovar hızla gelen zerresi nûrun
Yapılan her şeyi mutlak başarır ciddi umûrun
Bütün engelleri her yerde kolaylıkla geçersin
Sana fırsat ve tevâzû verebilmişse gurûrun.

Biriken servetin ancak verilen rızkla mukadder
Verilenlerle yetin, Hakka güven, Hakk sana rehber
Günübirlik yüce Hakk uğruna hizmetle berâber
Ezilen mazluma koş yardıma, ger varsa şuûrun.

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / / . . / /

G 10

ŞÜKRAN SANA

Bunca meclislerde kaldım görmedim akran sana
Bilmedim, nefsim midir, kalbim midir hayran sana

Gözlerim sermest olurken döktüğüm yaşlar yeter
Ağlayan mecnun misâlî var mı bir giryan sana

Bir kadid cild, bir kemikten başka bir şey kalmadı
Uçmadan rûh, bitmeden demm kurban olsun can sana

Bir sıcak mesken bulursam başka bir yurt istemem
Tâ uzaklardan gelen bir mümtenî' mihman sana

Bir ziyaret lûtfedersen göçmeden Mehmet Fatih
Dem-be-dem medyûn kalırken, bildirir şükran sana.

Kadid cild = kuru deri

Giryân = ağlayan

Demm = kan

Mümtenî' = çekinen, çekingen

Mihman = misafir, konuk

Medyûn = borçlu

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . / / / . /

DİYECEKTİM

Artık kocadın hicr edeceksin baba, derdin
Yanış düşünüp vehm ediyorsun diyecektim.
Beş yıl daha kalsan nedeceksin baba, derdin
Oğlum, beni az fehm ediyorsun diyecektim.

Gönderrmede kabre beni kıldınsa muaccel
Ahh olmaya kardeşlerinin hakkına engel
Sen hisseni yuttun daha ben göçmeden evvel
Mîrâsı galat sehm ediyorsun diyecektim.

Hicr = göçmek, ölmek
Vehm = yersiz şüphe, kuruntu
Fehm = anlamak
Muaccel = pek acele
Ahh = kardeş
Galat = yanlış, haksız
Sehm = pay

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün
/ / . . / / . . / / . . / /

G 12

MÜSTEZAD 3A

Zengin biri muhtaç eli boş gönderiyorsa,
Vicdan bakımından
Yoksul sayılır, heybesi zühbânla da dolsa.

Muhtaç biri bir yoksula nîm-nan veriyorsa,
İymân bakımından
Candan verilen çok sayılır, az bile olsa.

Zühbânla = altınlarla

Nîm-nan = yarım somun ekmek

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Mefûlu feûlün

/ / . . / / . . / / . . / /

/ / . . / /

G 13

DÖRTLÜKLER 4

Benim ey sevgili nefsim, niye gavgâ çıkarırsın
Bakışımдан, gülüşümden bile manâ çıkarırsın
Yürüdük yan yana seksen sene, artık sona geldik
Ne için hâla bu can yoldaşa vertâ çıkarırsın?

Vertâ = zorluk, tehlike

Galatın sâhası dünyâda kesîr yönlü boyuttur
Bilerek yanlış dercetmenin en zıddı sükûttur
Kizibin kavlini bir kerre dahî eyleme güftâr
Gebe kaldıkça yalan, döl doğurur. Çünkü velûttur.

Galat = yanlış	Kesîr = çok
Derc = yaymak	Kizb = yalan
Kavl = söz	Güftâr = laf, lakırdı
Döl = nesil	Velût = verimli

Uçarak her gece yıldız aradım koskoca gökte
Bulabildim seni binlerce güzel renkli çiçekte
Bu mu yıldız, bu mu kevkeb, bu mu ahter diyerek, ben
Yine bir yıl daha sermest oluverdim bu felekte.

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / / . . / /

G 14

RAMAZAN NİMETLERİ 1

Duyulur sabah akşam minerelerden ezan
Bayramın habercisi hoşgeldin ey Ramazan.

Kur'anı Kerim indi bir kadir gecesinde
Allahın emirleri vardı her hecesinde

Meleklerle Cebrail müjdeledi Nebiye
Faziletli Kur'anı Allahtan bir hediye

Bu hediye kurtardı insanı karanlıktan
Mü'minleri korudu her türlü fenalıktan

Onbir ayın sultanı iymanın bayrağıdır
Kalpleri arındıran bir şifa kaynağıdır.

Ramazan duasında oruç var teravih var
Dünya ile ahiret arasında bağ kurar

Oruç tutmakla insan ağırbaşlı ve vakûr
Nefsinin gizli kalan özelliğini bulur.

Oruçta riya yoktur Allah için yapılır
Farzlarla vaciblerle yalnız Hakka tapılır

Oruç bir inancı iradeyi gösterir
İyman ile yapanın ecrini Allah verir

Orucun faydasını gördü öğrendi cihan
Sana şükürler olsun ey Mübarek Ramazan.

G 15

RAMAZAN NİMETLERİ 2

Feyz-i safâ Ramazan bereketli bir aydır
Sahûrlarla iftarlar şenliklere adaydır.

Merhametli, rahmetli bir şifa kaynağıdır
Mutluluğu paylaşan arkadaşlık ağıdır

İyi alışkanlıklar bütün yıla yayılır
Oruçlular huzurlu birer varlık sayılır.

Cömert ayı Ramazan kardeşlik zamanıdır
İnsanlar arasında eşitlik beyanıdır.

Ramazanda çoğalır yardımlaşma günleri
Zenginlerle fakirler paylaşır ürünleri

Kimsesiz yoksullara iftarda yemek vermek
Arkadaşlık yoluyla dostluk zevkine ermek

Fakiri davet etmek asil bir harekettir
İftar sofrasındaki bolluk bir berekettir.

Şafak sökene kadar geceler esenlenir
Lutûfkarlıklarla dolu toplantılar şenlenir

Düşkünleri koruyan kişilerin günahı
Affedilince artar şahsın dine salahı

Cahillik uykusundan uyan ey gafil uyan
Tatmin eden his verir feyz getiren Ramazan.

G 16

RAMAZAN NİMETLERİ 3

Allah emirlerine uyanlar Ramazanda
Şeytandan kaçınırlar hür olurlar bir anda

O günlerde şeytanla kesilir ilişkiler
Nefis bile uslanır azalır çelişkiler

Kalp kirlerden arınır, ferahlar, aydınlanır
Temiz pak duygularla herkes Hakkını tanır

Oruç tutan kendini Allaha teslim eder
Emirlerine uyup kulluk zevkine erer

Oruçlunun bu ayda iç huzuru kurulur
Zinde vücutları da sıhhat, afiyet bulur

Oruçlunun hedefi Allaha yaklaşmaktır
Gönlünü hayra verip şerden uzaklaşmaktır

Orucun bir hikmeti huzurluğu sağlamak
Böylelikle nefisini ibadete bağlamak

Açlık ve susuzluk tahammülü aşılr
Eldeki nimetlerin değeri anlaşılır

Oruç bir bakıma sabreyleme işidir
Oruçlu iradeye hakim olan kişidir

Oruçlu duaları boş yere olmaz revan
İymanı güçleştirdin ey muhterem Ramazan.

G 17

RAMAZAN NİMETLERİ 4

Kur'an vahy şeklinde dünyâya şeref verdi
Seçilmiş insanlara doğru yolu gösterdi.

Allah emirlerinde mutlaka hikmet vardır
Rızasını kazanmak ihsanları kadardır.

Bu ayda affedilir günahlarla kusurlar
Oruçlulular şükretmek fırsatını bulurlar

Günlerinde bu ayın kalben tövbe edenler
Pişmanlığını söyler mağrifetler dilerler

Yüce Allah tevvabdır, tövbeyi kabul eder
Hataları hoş görür günahları affeder

Ramazan akşamları niyaz dua edelim
Buyur Allahım deyip Labbeyk Hüdâ diyelim

Günlük yaşantımıza namazı ekleyelim
İç-dış temizliğiyle bayramı bekleyelim

Bayramın hürmetine küskünle barışalım
Arkadaşlık kardeşlik hududunu aşalım.

Kardeşlik sevgisiyle yakın bir dost olalım
Şefkat, sevgi yoluyla bayramda mest olalım

Yardımlı, cömertliği bize eyledin beyan
Bayramın habercisi ey sevgili Ramazan.

G 18

GÖRDÜKLERİN

Zannedersen sevginin deryâsıdır gördüklerin
Mutlakâ müzmin bir aşkın Â'sıdır gördüklerin

Muttasıl nısf-ın nehar rü'yetlerin rü'yâ değil
Pirlerin geçmiş kayıp dünyâsıdır gördüklerin

En güzel günler biter beklenmedik bir lahzada
Farkedersin geçmişin ferdâsıdır gördüklerin

Bakma zinhar kendinin böyle düşkün haline
Hurdalaşmış gençliğin sevdâsıdır gördüklerin

En nihayet vaslolur sevdâlının son menzili
Başka dünyâ başka bezm ukbâsıdır gördüklerin

Kalmamış mahfuz kelâm derlerse bilgin âlemi
Şairin söylenmemiş kıssâsıdır gördüklerin .

Müzmin = süregen

Rü'yetler = görüntüler

Muttasıl = aralıksız

Nısf-ın nehar = gün ortası

Bezm = meclis

Ukba = öteki dünya, ahiret

Mahfuz = saklı, gizli

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . / / / . /

G 19

İZMİR

Batı Anadoluyu bir yaz mevsimi gezdim
Eğenin her yerinde çok derin hisler sezdim

Türkiyenin önemli yerlerinden biridir
Sanki Harun Reşid'in Behişt Bahçeleridir

Denizin berraklığı kumlu sahillerinde
Geniş bir yer almıştır yabancı dillerinde

Körfezlerde yerleşmiş balıkçı limanları
Hatırlatır geçmişin emsalsiz zamanları

Eskimiş harabeler etrafındaki köyler
Yıllarca medeniyet hikayesini söyler

İklim, deniz ve güneş herbiri teker teker
Doğal seven insanın alakasını çeker

Homerin doğduğu yer biliner güzel İzmir
İnce uzun körfezin en uca yerindedir

Vapurların yatların demir attığı liman
Serin yel esintisi eksilmez hiç bir zaman

Caddelerle bulvarlar müzelerin yoludur
Agora mıntıkası heykellerle doludur

Bayraklı kazısında görünür harabeler
Kadifekalede var çok eski kitabeler

Mimarinin örneği Kızlarağası handır

Osmanlılardan kalan güzel bir armağandır

Sultan Abdulhamidin İzmire hediyesi
Konağın meydanını süsler Saat Kulesi

Yerliler yabancılar herkes bir fiyakada
Arkadaşlık gelişir İzmir Karşıyakada

En büyük ve en eski Hisar Camii meşhur
İçerisinde mimber, mihrab duruyor vakur

Tiyatro, konser veren açık hava yerleri
Hayret içre bırakır turisti yerlileri

Turgut Özal Parkında gezenler hem yorulur
Hem zevk alır körfezden, hem de çok huzur bulur

Opera, müzik, konser orda durmaz yayılır
İzmir her şeyden önce kültür şehri sayılır

Rıhtımda ister yürü, ister paytonla gez
İzmir sahillerinde ben çok eğlendim bu kez

Etrafı da körfezin, İzmir kadar güzeldir
Balçova-Çeşme yolu sanırsın başka eldir

Çamaltı ve civarı sanki kuşlar cenneti
Pelikanlar, leylekler Allahın emaneti

En eski kiliseler Efeste, Akhisarda
Hıristiyan turistler durur Eski Hisarda

Çeşme yarımadası İzmirin bir koludur

Yüzlerce temiz berrak pınarlarla doludur

Ildırı, Alaçatı Çeşmeye çok yakındır
Gelenler ve gidenler sanki akın akındır

Balıkova, Mordoğan seherde Karaburun
Unutulmaz sahilde seyredin, hayal kurun

Apolloyu görenler sanki bir rüya görür
Ahmetbeyli yoluyla Pamucuğa dek yürür

Bütün bu syyahatte sevinç içinde kaldım
Güzel hatıralarla mıntıkadan ayrıldım.

G 20

KENDİNİ

Bul terazi çek hesâba kendini
Yaptığın sevab günâha pest iken
Atma sen behište bâba kendini

Görmemişse kendi vicdanın hesap
Mantığınla vermeyince bir cevap
Var gücünle ver kitâba kendini

Kem felekte bî-nihâye kalmayan
İns misâli öz dedenle bey baban
Koydu senden önce hâba kendini

Dehr-i dûnda bir günahlı olmadan
Verdiğinle aldığın bozulmadan
Bul terazi çek hesâba kendini

Behişt = cennet

Bâb = kapı

Pest = az, aşağı, alçak

Bî-nihâye = sonsuz

Hâb = uyku, ölüm

Dehr-i dîn = Alçak dünya

Fâilâtü fâilâtü fâilün

/ . / . / . / . / . /

NEFS-i EMMÂRE

Arzu-nâk sultân efendim nefs-i emmâre hakir
Müstakim yoldan çıkıp mecliste ters ahkâm verir
Hüsn-i ahlak mantığından muttasıl zılgıt duyar
Müstakildir, kimse bilmez nerde endâm gösterir

Doğduğum günden beri hep böyledir nefsim benim
Çifte mihmandan rahatsızlık sezer sâkin tenim
İzdihamdan memnun olmaz nemli toprak medfenim
Baş belâlim hangi hengâm kande encam gösterir.

Arzu-nâk = isteki, arzusu kuvvetli olan
Nefs- emmâre = insanı kötülüğe sürükleyen nefis
Hakir = itibarsız, değersiz
Müstakim = doğru
Hüsn-i ahlâk = ahlak güzelliği
Endam = boy, bos
Mihman = misafir, konuk
Hengâm = vakit, zaman
Encam = son, akibet, nihayet

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . / / / . /

G 22

NAMAZSIZ EZAN

Doğdum, kulağım duydu namazsız bir ezan.
Ömrüm sonu mevt olduğum oldukça beyan,
Ancak kılınır mahfuz ezansız namazım
Bir seng-i mussallâda vakit geldiği an.

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feül
/ / . . / / . . / / . . /

Bilerek dosta yalan söyleriken serde cesâret buluruz
Sahi şeylerde tereddüt ile memlû ketumiyyet buluruz.

Sahi = doğru, hakiki
Memlû = dolu
Ketumiyyet = ağız sıkılığı

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün feilün
. . / / . . / / . . / / . . / / . . /

Yaz deftere Mehmet, nere yükseldi acun ?
Kardeş gibi cumhur, kimi zengin kimi dîn
Normal yaşıyorlar. Yeni dünyâda bugün
Başkan seçecek. Sûd veya Teksaslı hatun.

Cumhur = halk
Yeni dünya = Amerika
Dîn = düşkün, fakir
Sûd = Afrikalı siyahi

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feül
/ / . . / / . . / / . . /

RÜ'YÂ BU YA

Rü'ya bu ya! Ben dün gece tayyâr gibi
kuştum
Gök kubbeyi hem ârife hem câhile sordum
Fırsat bularak gökte meleklerle konuştum
Eflâka giden yolları Cebrâile sordum.

Düyâdaki insanlara rızk taksim edilmiş
Peyk-Rıdvana 'Çok gizli tutun' emri
verilmiş
Ancak yalnız nurlu melekler bunu bilmiş
Cür'et bularak rızkımı Mikâile sordum.

Mahlûkları gözden geçiren bir peri varmış
İnsanların en gizli birer defteri varmış
Defterde sevaplarla günahlar yeri varmış
Mahfuz tutulan levhayı İsrâfile sordum.

Gün doğmadan evvel sabah erken vakitinde
Gördüm meleğin kaldığı yer, rû-yi zeminde
Meftuh kapısından bakarak korku içinde
Bâkî kalan eyyâmımı Azrâile sordum.

Tayyâr = uçan, uçucu
Eflâk = semâların en yüksek katına
Peyk-Rıvan = haber getirip götüreren melekler
Mahfuz levha = Allahın emirlerinin yazıldığı
levha
Rû-yi zemin = yeryüzü, dünyâ
Meftuh = açık

Mefûlü mefâîlü mefâîlü fûlün
/ / . . / / . . / / . . / /

G 24

RESMİMİ ÇİZEN

Görünmeyen evsaf yazmağa değer
Bir kaç okuyucu bulursa eğer
Çekilen fotoğraf tasvirim değil
Eş'ârım resmimi çizermiş meğer.

Şerhettiğim haslet şayet güzelse
Seçkin uzmanlarla toplanır celse
Bir tenkid beklerken bir taltif gelse
Kulaklarım çınlar, gözlerim seğer.

Evsaf = vasıflar
Tasvir = resim
Eş'arım = şiirlerim
Şerhettiğim = açıkladığım
Haslet = huy, tabiat, mizaç

Hece : 6 + 5 = 11

YOK DEĞİLDİR

Her suhan manâ'sı dercetmiş lûgat
Ba'zan uygundur ve ba'zan bir tezat
Varsa mevcûdatta bir kavî var demek
Görmüyorsan yok değildir kâinat.

Lafta mevcut hem doğum var, hem menâ
Sözde kalmış beş küfür bir kaç senâ
Bir kerâmet, bir felâket yan yana
Görmüyorsan yok değildir irtibat.

Suhan = söz, kelam
Mevcudât = var olan şeyler
Kavî = söz
Kainât = yaratıklar
Menâ = ölüm haberi, fenâ
Senâ = medh, övme
Kerâmet = ihsan, ikram
İrtibat = ilişki

Fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . /

G 26

Su, Nân ve İlaç

Cihanda tüm zedegân, çaresiz, susuz yaş ağaç
Devamlı boyn bükerek söyler ihtiyâcını, aç
Zavallı fertleri bir katl-ı âm değilse amaç
Sıcak bir evle beraber dağıt su, nân ve ilaç.

Sakın yakıp boşa sarfetme mülkte feyz olanı
Cebinde fazla bulursan değerde hıfz olanı
Zibille atma yazıktır, yemeklerin solanı
Sıcak bir evle beraber dağıt su, nân ve ilaç.

Zedegân = felakete uğrayanlar

Aç = aç kalan kimse

Katl-ı âm = öldürme, kılıçtan geçirme

Nân = ekmek

Feyz = bolluk, fazlalık

Hıfz = saklı

Zibil = süprüntü, çöp

Solan yemekler = artık yemekler

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

. / . / . . / / . / . / . . /

FAHRİYYE

Şiirin nağmesi söyler benim uslûbumu şerhan
Okuyan güfteyi, şenlikle kalır neş'eli, ferhan
Güzel âhenk ve mukaffâ redif, eyler iken ritm
Yazılan her gazelin beyti hulûmkâr ve perîhan.

İyi bercestesi tetkik edilir şâir elinde
İki uzman bile yanlış bulamaz tek hecesinde
Yeni teşbihleri gel dinle bekar mazmun evinde
İşiten benzeri mahmûr, okuyan sanki gazelhan.

Fahriyye = övgü, kendini övme

Şerhan = açık olarak

Ferhan = sevinçli

Mukaffâ = kafiye

Hulûmkâr = rüya kaynağı

Perîhan = büyüleyici

Berceste = veciz ve manalı mısra'lar

Mahmûr = sarhoş, mest olmak

Gazelhan = şarkıcı

Bikr-i mazmun = evvelce söylenmemiş simgeler

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün

. . / / . . / / . . / / . . / /

OLMAZSA HIÇ OLMAZ

Yaşamak cebr ise, her gün vehim olmaz, behiç olmaz
Feleğin verdiği ten toprağa düşmekle piç olmaz
Kocayıp pîr-i dümûy her kula elbet nasib olmaz
Ömür illâki biterken vefat olmazsa hiç olmaz.

Ecelin gelmesi bazan götürür gençleri amma
Sana kaç yıl daha kalmış diye sen kimseye sorma
Şu gelenler gidecek, boş yere hadd beynini yorma
Ömür illâki biterken vefat olmazsa hiç olmaz.

Cebr = zorlama
Vehim = korkulu
Behiç = neş'eli, güler yüzlü
Piç = eğri büğrü, dolaşık
Pîr-i dümûy = saçı ağarmış ihtiyerlık
Hadd = mahdud dereceli, sınırlı
İllâki = mutlaka
Vefat = ölüm

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / / . . / /

YOK DEĞİL KASİDESİ

Sayın Cumhurbâşkanı Abdullah Gül'e istirhâm-name

Lûtf-i Hakktan bir selâmet görmüyorsan, yok değil
Nasb-edilmiş bir de nîmet görmüyorsan, yok değil

Lûtf-i Hakk = Allahın Lutfu

Nasb = tayin edilmiş

Nîmet = iyilik, lutuf, ihsan

Muhterem halk başkanından var bir istirhâmımız
Arzumuz sizden ferâset. Görmüyorsan yok değil.

Halk başkanı = cumhur reisi

İstirhâm = dilek

Ferâset = keskin anlayış

Son zamanlar bâzı insanlarda hürmet kalmamış
Âşinâlardan nezâket görmüyorsan yok değil

Dostların meclislerinden gelme birkaç kimseden
Bir dürüst ikbâl ve izzet görmüyorsan yok değil

Yaptığın her şeyde müsbet bir teşekkür karşısı

Kendi köylünden mezellet görmüyorsan yok değil Mezellet =

hakirlik, itibarsızlık

Varlığından bir değer düşmüşse, düşmanlar kadar
Dostlarından bir mezemmet görmüyorsan yok değil

Mezemmet = kınama, yerme, tenkit

Cümle halktan gizli bir cevri saklamaktan korkmadın

Sende elmastan cesâret görmüyorsan yok değil

Cevri = haksızlık, gadir

Dûn yaşarken yerle yeksân gelse nefsin her sefer
Çektiğinden fazla mîhnet görmüyorsan yok değil

Dûn = aşağı bir hayat

Yerle yeksân = toprakla bir

Mihnet = dert, sıkıntı

Kendi kendinden de memnun kaldığın müddetçe sen
Dehr-i fânîden letâfet görmüyorsan, yok değil

Dehr-i fânî = geçici dünya

Yaptığın seyrânla bağlanmış fakat kırk yılda bir
Gittiğin yerlerde hürmet görmüyorsan yok değil

Seyrân = geziler

Çok zamanlar şen yaşarken bir felâket karşısı
En karanlık günde selvet görmüyorsan, yok değil

Selvet = huzur, mutluluk

Gezmelerden pek yorulmuş çok ta'ab kalsan bile
Sende sonsuz bir metânet görmüyorsan yok değil

Ta'ab = yorgun

Metânet = sağlamlık

Durmadan hiç bir zaman her yevm etmişsen duâ
Celle Hakktan lûtf-i rahmet görmüyorsan yok değil

Yevm = gün

Celle-Hakk = yüce Allâh, ulu tanrı

Tûl-i ömrün şugl için sarfettiğn günlerde de
Bir namazlık kâfi müddet görmüyorsan yok değil

Tûl-i ömr = ömrün boyunca

Şugl = iş, vazife

Bir devâsız dertle kerhen gittiğin müsteşfede
Genç muvazzaftan muhabbet görmüyorsan yok değil

Kerhen = istemiyerek, hoşlanmıyarak

Müsteşfe = şifâ yurdu, hastahane

Her zaman yaptırdığın pek basît işlerde de
Bâzı günler sırf akâmet görmüyorsan yok değil
Akâmet = verimsizlik, kısırlık

Zemm edilmekteyse nefsin bir sebep bulmak gerek
Öz dedenden nakl-verâset görmüyorsan yok değil
Zemm edilmekteyse = kınanıyor
Verâset = verâsetten kalma

Hayli müsrif halka bir bak gezdiğin köylerde çok
Gördüğün çöplükte kıymet görmüyorsan yok değil

Beldemizden hem çalışkan, hem dürüst bir bankada
Sâf sudan berrak şefâfet görmüyorsan yok değil
Şefâfet = şeffaflık

Câhil olsun, kâmil olsun fertte haysiyyet gerek
Zengin insanlarda zillet görmüyorsan, yok değil
Zillet = hakirlik, aşağılık

Halkı milyonlarca rakkam yükselen Türkiyyede
Bâzan iymânsız dalâlet görmüyorsan yok değil.
Dalâlet = sapıklık

Doğru yoldan çıktı nâmussuzların cinsiyyeti
Haddeden sapmış rezâlet görmüyorsan yok değil
Haddeden sapmış = hududunu aşmış

Tez yapılmış bazı tahminler yanıldır fâili
Hevn olan şeylerde külfet görmüyorsan yok değil
Fâil = yapan
Hevn = kolay
Külfet = zorluk

İlmde mevzu-bahs okullar fazla me'zûn vermiyor
Beklenenden çok cehâlet görmüyorsan yok değil.

Mevz-bahs = ismi geçen, konuşulan

Kendi resminden de tatmîn olmayan mahkumların
Aynasından başka sûret görmüyorsan yok değil
Sûret = görüş, resim

Memleket terkinde var servet kazanmak kaygısı
Hicrolan gurbette hasret görmüyorsan yok değil
Hicrolan = ayrılık olan

şimdi mekteplerde gençler garba dönmüşlerse de
Eski tertip hulka hürmet görmüyorsan yok değil
Hulk = ahlak, terbiye

Elde mescitler dolarken bayramın son günleri
Kuşkusuz dilbend ibâdet görmüyorsan yok değil
Elde = yabancı memleketlerde
Dilbend = gönül açıcı

Milletin göz nûru olmuş gençlerin kalbinde çok
Toplanan yüksek meziyyet görmüyorsan yok değil.
Meziyyet = üstünlük

Harpte ölmüş her ocukin bir şefâat yalvaran
Annelerden tıfl'a rahmet görmüyorsan yok değil
Tıfl = ocuk

Tarlalardan raptı kestik köyde rençber kalmadı
Beldelerden çehre hicret görmüyorsan yok değil
Rabt = bağ, alaka
Hicret = göç

Her şehirden bir vekil yollandı yüksek meclise
Bâzı meb'uslarda hiddet görmüyorsan yok değil.

Partiler nezdinde uygun hoş konuşmak karşıısı
Gayr-i münbit bir rekâbet görmüyorsan yok değil.

Gayr-i münbit = verimsiz

Parti kurmuş kibriyâ ismiyle memlû listede
Zikolandan başka namzet görmüyorsan yok değil.

Kibriyâ = büyükler

Memlû = dolu

Hem rezâlet hem şikâyet meclisin koynundadır
Orda bir mestûr siyâset görmüyorsan yok değil

Mestûr = saklanmış, gizli

Her seçimden sonra meb'uslar gider tekrar gelir
Halka hizmetkâr hükûmet görmüyorsan yok değil

Bir derin devlet kurulmuş, gizli korkunç sahnede
Resmedilmiş vech-esâret görmüyorsan yok değil

Vech-esâret = esaretin yüzünü

Yok mudur dünyâda cumhûrdan şikâyet merci'i
Halka ez'âr bir sadâret görmüyorsan yok değil

Cumhûr = halk

Meci = baş vurulacak yer

Ez'ar = gaddar

Sadaret = başkanlık

Ekseriyet zulmu her dem Tanrı ihsânın kısar
Pek yayılmış havf-ı devlet görmüyorsan, yok değil

Havf-ı devlet = devlet korkusu

Eslihânın keşfi mutlak yaptı eflâk keşmekeş
Dehr-i dîn ufkunda zulmet görmüyoysan yok değil

Eflâk = dünyaları

Eslihâ = silahlar

Dehr-i dîn = aşağılık dünya

Komşu devletlerle, milletlerle çarpışmak yeter
Harp işinden bir felâket görmüyoysan yok değil

Zorba devletlerle cenk-bâz milletin kalbinde hep
Hıfz olan sonsuz hamâset görmüyoysan yok değil

Cenk-bâz = savaşı

Hıfz = saklı

Hamâset = yiğitlik, kahramanlık

Arzda mevcut bir modern devlette tahmin yaptıran
Köhne-sâl olmuş kehânet görmüyorsan yok değil

Köhne-sâl olmuş = eskimiş

Kehânet = falcılık

Bir taraftan çok tahammül gösterirken köylümüz
Bi-l-umum halktan şikâyet görmüyorsan yok değil

Feyz yolundan naklolan yaşlanmanın son meyvası
Lezzetinden bir alâmet görmüyoysan yok değil

Feyz = verimli

Sihhatın sağlamsa ger hâlâ yaşantın var demek
Her yıl Allâh'tan da nusret görmüyoysan yok değil

Nusret = yardım

Şen hayattan zevk alırken kalbinin hıfz ettiği
Hakka atf ferhunde şehvet görmüyorsan yok değil

Hıfz = saklama

Hakka atf = Allaha yönelik

Ferhunde = uğurlu, mübârek

Şehvet = kuvvetli istek

Göçmeden yüzlerce yıl dünyâda sağ kalsan bile
Kabre dek sessiz azîmet görmüyorsan yok değil

Azîmet = yolculuk

Kimsesiz makberde yalnız kaldığın son haddede
Rûh veren kalbinde kudret görmüyorsan yok değil

Hadde = hudut

Kudret = tâkat, güç

Halk için hizmet yaparken hayr-ı ictâat gerek
Bunda meşrû bir zarûret görmüyorsan yok değil
Hayr-ı icrâat = hayırlı faaliyetler

Halk bütün kalbiyle candan fazla medyûndur size
Bir tükenmez saygı-hürmet görmüyorsan yok değil

Bunca yıllar bir rahatlık faslı beklerken Fatin
Başkanından bir mürüvvet görmüyoysan yok değil
Fasl = mevsim
Mürüvvet = yiğitlik, iyilik severlik

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
/ . / / / . / / / . / / / . //

G 30

BAHR - İ BAYKAL

Bahr-i Baykal va'z verirsin çarkı yok
Attığın tîrler nişangâh vurmuyor.
Darb-ı nutkun darb ü cerhten farkı yok
Sözlerin fikrinle bağdaş kurmuyor.

Sû-i zann'ın kandırırken kendini
Hüsn-i hâl defterde sabit durmuyor
Halka merbutken kopardın bendini
Sözlerin kalbinle bağdaş kurmuyor.

Va'z = öğüt

Tîr = ok

Darb-ı nutk = Söz atma gücü

Darb ü cerh = vurma ve yaralama

Nişangâh = hedef yeri

Sû-i zann = kötü düşünceler

Hüsn-i hâl = güzel huy

Merbut = bağlı

Bend = bağ

Fâilâtün fâilâtün fâilün

/ . / / / . / / / . /

EŞLERE VASIYET

Sağlığında vermedin bir selâmet
Tıynetinde varsa ger hüsn-i niyyet
Öldüğümde bâri bir tövbe eyle
Rûz-i haşr'de faydasızdır nedâmet.

Hüsn-i niyyet = iyi niyet
Tıynetinde = yaradılışında, mizacında
Rûz-i haşr'de = kıyâmet gününde

Fâilün mefâilün fâilâtün
Fâilâtü fâilâtün feûlün
/ . / . / . / / . / /

G 32

KARINCA

Yuva yapmıştı bizim bahçeye mûrân
Tıkadım yolları gitsin diye fevran

İki gün geçti henüz gitmedi nemle
Yuvasın bir daha bozdum bu gücümle

Doru beygirdeki kudret kadarınca
Bütün azmiyle sebât etti karınca

Yaparak râhını etraf kararınca
Bana ibret dolu ders verdi karınca

Mûrân = karıncalar
Fevran = hemen, derhal
Nemle = karınca
Kudret = güç
Azm = kararlılık
Râh = yol

Feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / /

G 33

DİNÇLİK AZALDI

Bana seksen sene çift imtiyaz aldı
Acı derd verdi, dü-dest ihtizaz aldı
Feleğin lûtfu olan yaşlanan ömrüm
Sabır arttırdı fakat dinçlik azaldı.

Dü-dest = iki el
İhtizaz = titreme

Feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / /

G 34

KARINCA (2)

Gece gündüz çalışan mûr'daki tathirliği gördüm.
Beliren düşmanı bir hamlede tedmirliği gördüm.

Yiyecekler getirirken derelerden tepelerden
Dili yoktur sanılan nemlede dil-birliği gördüm.

O kadar çok güzel anlaşmalı mûrân arasında
Bütün insanları hayrân eden el-birliğ gördüm.

Mûr = karınca

Tathirliği = temizliği

Tedmirliği = helakini, mahvını

Nemle = karınca

Mûrân = karıcalar

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
. . / / . . / / . . / / . . / /

VECH-İ SEVÂDIM

Koca deryâda yüzen âb-ı mücemmed dağ idim ben
Gece âb-hufteye döndüm güneşin geldiği yerden
Azer-âsâ beni fevren buğulandırdı çok erken
Yedi kat yükselerek Hakka kavuşmaktı murâdım
Günahın çokluğu gösterdi benim vech-i sevâdım.

Geniş âlemde suhûletle gezen gizli sehabtım
Feleğin fevkine çıktım, yüce Allâhıma taptım
O nüzûl sonrası ben seyr-i uruç devriye yaptım
Yedi kat yükselerek Hakka erişmektı murâdım
Kabahat çokluğu gösterdi benim vech-i sevâdım.

Âb-ı mücemmed = buz

Âb-hufte = soğuk su

Azer-âsâ= ateş gibi kızıl su

fevren = çabucak

Vech-i sevâd = kara yüzümü, utanışımı

Sehâb = bulut

Felek = gök

Fevk = üst

Seyr-i nüzûl = kainatın var oluşu

Seyr-i uruç = Allaha ulaşma

Devriye = nüzûl ile uruç arasındaki Şerâit, Terikât, Ma'rifet
ve Hakikat basamaklarını geçmek

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün

. . / / . . / / . . / / . . / /

G 36

NEF'İ

Erzurumdan genç Ömer bir sâni mahlas tâlibiydi
İptidâ Zarrî yazarken ba'de zâlik Nef'î oldu

Zâdelerden saygı görmüş şâirânın gözdesiydi
Ba'demâ bir pâdişah nezdinde resmen ref'î oldu

En nihâyet hicv yüzünden boğdurulmak hükmü giydi
İntikâdî hicvi, heccâvın namazsız def'î oldu

Sâni = ikinci

Mahlas = lakâb

Tâlibiydi = istiyordu

İptidâ = başlangıçta

Zarrî = zarar verici

Ba'de zâlik = sonraları

Nef'î = faydacı

Şâirân = şairler

Ba'demâ = daha sonra

Ref'î = taltif edildi, itibar gördü

İntikâd = alaylı eleştiri

Def'î = ortadan kaldırma

Failâtün failâtün failâtün failâtün

/ . / / / . / / / . / / / . / /

G 37

NE GEREK

Ömürün bitmesi beklendiği anda
Okumuştan görülen câh ile kiymet
Ne gerek. Vezni bozulmuş bu cihanda
Veremezsek gelişen câhile kiymet

Câh = itibâr

Vezni = kiymet ölçüsü, terazisi

Gelişen câhil = tecrübesiz genç kimse

Feilâtün feilâtün feilâtün

. . / / . . / / . . / /

Öğrencilerle hasbıhal (1)

- Recep: Hocam, şiir nedir? Bize bir tarifini yapar mısınız?
- Dünyada söylenmemiş bir şey yoktur derler. 'Şiir söyleneni daha güzel bir şekilde ifade etmek san'atır.' gibi deyimler arasında bu güne kadar şiirin bir çok tarifi yapılmıştır. Bu tariflerin çoğu da muhtelif kimselerin bir DEVE KUŞUNUN tarifini yapmalarına benzer. Kuştur, devedir, kazdır, ördektir, kartaldır, daha neler nelerdir diye tarif edildiği gibi, her yazar şiirin bir veya birkaç yönünü ele almakla yetinmiştir. Biz şiirin tarifinden ziyade neye benzediğini anlamaya çalışalım. Şiir zevkle düzenlenmiş ahenkli bir kelime demetine benzer. İnsanların birbiriyle konuşabilmeleri ve anlaşabilmeleri için, kullanılan kelimelerin kendilerine mahsus manaları olduğu gibi kendilerine ait güzellikleri ve söylenişinde çıkarttıkları seslere dayanan özel melodileri vardır. Bir meram anlatabilmek için bu kelime kompozisyonlarının birbiri arkasına dizilmesiyle cümleler yapılır. Bu cümlelerin kullanılacakları yerlere göre çeşitleri çoktur. Bu cümleler ne kadar iyi bir manaya ve ses uyumuna göre sıralanmışsa o kadar insanların anlaşmasını kolaylaştırır ve çıkarttıkları nağmeler okuyanların ruhlarına tesir eder. Bu cümleler yardımcı ile bir kimsenin duygularını ifade eden ahenkli mısralar yapması ve mısraların iyi bir şekilde düzenlenmesi şiiri meydana getirir.

- Şimdi bu cümle demetini bir çiçek buketindeki benzerliklere bakalım: Kelimeler (Sözcükler) = çeşitli çiçeklerdir; kelimelerin manaları = çiçeklerin insanlar üzerinde bıraktıkları tesirlerdir; kelimelerin söylenirken çıkarttıkları muhtelif seslerin uyumu = çiçeklerin çeşitli renklerin uyumudur; kelimelerin harf sayısına göre büyüklük ve küçüklükleri = çiçeklerin cesameti ve şekilleridir;

kelimelerden yapılmış mısralar = çiçekler buketidir. Bu buketlerin görülmesi istenilen yerlere göre çeşitleri de muhtelifdir. Bu buketler renk uyumuna göre ne kadar güzel yapılmışsa insanların ruhlarına o kadar çok tesir eder, okuyanların ve dinleyenlerin içinde maksada göre bir ferahlık, bir hüznün veya bir sevgi yaratır. Bu buketlerden yerine göre istenilen çelenkler ve dekorasyon yapılır. Bir çiçek buketi insanlarda nasıl bir haz duygusu uyandırırsa, şiir de yazarla okuyan arasında bir sevinç, üzüntü veya acıma hissi bağlantısı kurar. Şair evvela yaptığı buketi beğenecek sonra okuyuculara sunacak yetenekte olmalıdır. Şiir yazabilmek için şair hem duygulu hem bu duygularını ifade edebilecek derecede kuvvetli bir bilgiye sahip olabilmelidir. Şiir yazabilmek için duygulu ve bilgili olmak gerekirken, manzume (yani tanzim edilmiş mısralar) yazabilmek sadece edebiyat bilgisine sahip olmak yeterlidir diyenler de vardır. Measela:

*Şair değilim sadece manzum yazarım
Gerçi bu değildir ki benim yok nazarım.

- Kerim: Türkiyede çok şair olduğunu söylüyorlar. Bu doğru mudur?

-Şair kendisi için BEN ŞİİR YAZIYORUM, BEN ŞAİRİM demesi kafi gelmez. Başkaları onun şiirlerini beğenip şair olduğunu benimsemeleriyle olur.

İşte bir örnek:

*Güfte, teşbih, Hüsn-i ta'bir, bîkr-i mazmûn, saire
Edebiyyat kültüründen resmeder bir daire.
Böyle san'atlar hazırlar nâzımını teşhire
Başka şâirler belirler nâm-ı şair, saire.*

- Hüseyin: Şair her istediğini yazabilir mi?

Tabii ki duygularını istediğini gibi yazar. Şair duygularını

ifade edebilmek için bazan abartılı cümleler de kullanabilir.
Hattızatında şairin sözleri başkaları nezdinde abartılı görülse
bile kendi gözünde sözleri hiç te abartılı değil, sadece
hislerini doğru bildiği bir şekilde söyleyişidir.

*“Ger derse Fuzuli ki ‘Güzellerde vefâ var’
Aldanma ki şâir sözü elbette yalandır” (1)*

*Derler ki bu mısırâda yalan yoksa hatâ var
Mantıkla değil, şâir, odu eşkle yazandır*

*Bâzan gamı neş’eyle yazar, neş’eyi kaygı
Bâzan gülererek yazdığı harf, dertli figandır*

*Efkârını mısırâlara nakşettiği yerde
Hem âşıkı hem mâ’suku kalpten okuyandır*

*Beytindeki kan teşbihi al renkli şarapsa
Mecâzi meâlinde, akan göz yaşı, kandır*

*Mâhir ve derin duygulu şâir kaleminde
Yaz günleri kış, kışları bâzan da hazândır*

*Bir dil ki bu ifrât ile tefrit arasında
Şair dili kalpten konuşan gizli lisandır*

*Pejmürde kıyâfetli bu gurbet zede şâir
Doktor gibi her yâreye bir çâre bulandır*

*Hiçbelli değil doğduğu yer, geldiği belde
Gurbette ölen şâirin öz yurdu cihandır*

*Serbest hece vezniyle de şâir yazar amma
Aruzdaki aşk sözleri ezberde kalandır*

*Ahrâz, gözü kör âşıkı dillendiren elfâz
Mısrâlara yerleştiren şâir mi yalandır ?*

*Şâir yazacaktır. Bunu dert eyleme Bâki
Hüzneyleyişin boş yere feryad-u figandır.
(1) Fuzuli'nin gazelinden

- Mustafa: Dil bilgisine vakıf olan her insan şiir yazabilir mi?
- Manzûme yazabilir. Yalnız şiiri manzûme ile karıştırmamak lazımdır. Manzûmede yazarın mana, gayeye erişmek için gayet açık yazması gerekirken, şair duygularını açık veya muğlak (yani ilk bakışta anlaşılması güç) yazabileceği gibi, bazan da çeşitli ve farklı yorumlara fırsat verecek şekilde tertipleyebilir. Bu gibi şiirler umumiyetle kendini sevgi, aşk, hayal, sevinç, hüzün, hasret, vuslat, mevzulu LİRİK şiirlerde gösterir.

*Selvi boylum dil bağından gül fidânımsın benim
Nevnihâlîm dünya-ahret sen revânımsın benim
Hem yazımsın, hem kışımsın hem bahârımsın benim
“Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim” (1)*

*Mâvi gök renk gözlerin tasvire yetmez bir lûgat
Süslü kıvrık zülfü bir kez görmeden kalmam rahat
Sırlarım çok saklıdır. Nefsim dahi bilmez, fakat
“Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim” (1)
(1) Şeyh Gâlib'in şarkısından

- İşte bir abartılı şiir daha:

*Ben inandım, güzelim, gözlerinin sözlerine
Su salar kalpte yanan hasretimin közlerine.
Uzak ellerde bulunsam bile on yıl daha çok
Yaşarım, bir kere baksam yaşaran gözlerine.*

*Bu sızan gözyaşı toplansa gönül mahzenine
Dökeriz bir gül için bir gece gül bahçesine.
Kara makberde de olsam yeni hislerle yine
Taşarım, bir kere baksam yaşaran gözlerine.

Hulasa olarak diyebiliriz ki:

*Şiir yazmak duygu işi
Bir manası varsa eğer
San'atkarsa şair kişi
Şiirleri bulur değer*

*Nesir, nazım, şiir diye
Ayrı ayrı taranmalı
Mana vezin ve kafiye
Her şiirde aranmalı*

- Sait: Şiirin bir yaşı var mı? Yani bir yaşama müddeti var mı?
- Tabii ki var. Her yaratıkta olduğu gibi şiirin de bir yaşama müddeti vardır. Bazı şiirler ölü doğar, bazıları modaya uyarak modanın ömrü kadar kısa bir müddet yaşarlar ve sonra unutulurlar. Bazıları da var ki manası, vezni, veya nağmesi sayesinde asırlarca yaşarlar. Bu gibi şiirler o milletin kültürü yaşadıkça onlar da hayatlarını idame ettirirler.
Mesela:

*Ey sevgilim, lûtfeyleyip âgûşuna aldın beni
Yalnız küçük bir bûseyle sevdâlara saldın beni*

*Bir uhrevî derde düşen şâirlere dostum diyen
Âşıka derman vermeyen hülyâlara saldın beni*

*Köyden uzak illerde ben, bir tek suçum sevmek iken
Husûmetin bilmem neden dünyâlara saldın beni*

*Dağ deldirip Ferhat gibi, yol kaybeden Mecnun gibi
İklimlerin en çirkini sahrâlara saldın beni*

*Söz verdiğin vuslat için yüzlerce kez ettin yemin
'Yarın dedin birgün dedin ferdâlara saldın beni' (1)*

*Gurbettede Mehmet Fatin göz yaşlarıyla hasretin
Doldurduğu, en çok derin deryâlara saldın beni*

(1) Baki'nin gazelinden

- İşte uzun bir müddet hatıradâ kalabilecek bir kıt'a:

*Var iken böyle kesîf bendeki haz, sendeki naz
Sanırım bizde henüz gelmedi kış, bitmedi yaz
Gelecek günleri bir kerre düşün eyle niyâz
'Açılırsın güzelim sen dahi, sabreyle biraz' (1)*

(1) Nedim'in gazelinden

- Recep: Mana bakımından manzume de şiir gibi midir?
- Hayır. Manzume, manaları açık ve bir maksat üzerine yazılmış öğretici, hikaye edici, tecrübelerini bildiren, veya bir içtimai durumu anlatan ölçülü ve ahenkli ve bazı kurallara uygun yazılardır. Bu gibi manzumeler öğretici, bir nasihat verici, hamaset, kahramanlık ifade eden destanlarda ve içtimai durumları anlatan nazım şekillerinde kendini gösterir.

- Nasihat veren bir manzume:

*Yaşayan mahluka sıhhat ve saâdet gerekir
İnanan mü'mine kuvvetle metânet gerekir.*

*Doğuşundan sana Allâh tarafından verilen
Nefesin bitmeden evvel de şahâdet gerekir.*

*Yedi kat gökten inen Hazret-i Kur'ân-ı Kerim
Ve o âyetlere saygıyla riâyet gerekir.*

*Kısacık ömrünü hoşnut yaşayıp gülmek için
Sevilenlerle sevenlerde muhabbet gerekir.*

*Pek şikâyet etme kim senden de dûn bin kişi var.
Çok böbürlenmek te boştur. Kimse vermez i'tibar.
İç güzellik dış güzellikten de evlâdır, Fatin
Mûteberdir gösterirsen kendini dengin kadar.*

- Hüseyin: Şiirin okulu olur mu diyenler var. Siz bu mevzuda neler söyleyebilirsiniz?

- Şiirin okulu olmaz, fakat vezinli, kafiyeli ve manalı muntazam bir manzume yazması öğretilir ve öğrenilebilir. Demek istiyorum ki manzume yazma usulleri mektebi olabilir. Lakin şunu da unutmamak lazımdır. Nasıl ki konservatuvardan mezun olanların hepsi bestekar olamıyorlarsa manzume okulundan diploma alan şahısların hepsi şair olamazlar. Şair olmak için bir kimsenin duygu mevzuunda bazı yeteneklere sahip olması gerekir.

- Hüseyin: Şiirin kaynakları nelerdir. İnsanlar şiir yazabilmek için ilham mı beklemelidirler?

- Şiirlerin kaynakları arasında içgüdü dedikleri ilham olabileceği gibi bilgi, fikir, düşünce, hayal, rüya, hatırat da olabilir. Şair duygu ve düşüncelerini kelimelerle ifade eder. Şairin şiir yazma kabiliyeti kullanabileceği kelime hazinesiyle doğru orantılıdır. Şair ne kadar çok kelime biliyorsa duygularını o derece kolay ifade edebilir.

Öğrencilerle Hasbıhal (2)

-Ahmet: Şiirde aranan unsurlar nelerdir? Meselâ ne olmazsa şiir olmaz?

- Bilhassa divan manzumelerinde kafiye ve vezinin olması lüzümlü görülmüştür. Tabii ki duygularını ifadesi yanında şiirler bu unsurları taşırsa o kadar güzel olur ve defalarca okunur.

Bir eserin edebi bir değeri olabilmesi için söylenilen fikrin veciz, ve kulağa hoş gelebilecek şekilde ses uyumlu olması şarttır. Bu vasıflar mana bakımından ne söylediğini, şekil bakımından nasıl söylediğini bilmek, ölçülü bir şekilde söylemek, ve ses uyumunu temin edebilmek için kafiyelere, vezne ehemmiyet vermek ve hatta yazarın marifetine göre bazı edebi san'atlarını kullanabilmek gibi bilgileri kavraması gerekir.

- Mustafa: Kafiyelerde aranan şartlar nelerdir?

- Uyak dediğimiz kafiye iki mısra sonunda veya belli aralıklarla tekrarlanan ses benzerliğidir. Aynı ayrı manalarda olan kelimelerin sonlarındaki harflerin en az bir tanesinin aynı sesi çıkartması zarureti vardır. Aynı manaya gelen ve görevi aynı olan eklerle müstakil kelimelerin tekrarlanması kafiye sayılmaz. Kafiyeler şiirin okunmasında bir nağme musikide olduğu gibi bir melodi temin eder. Kafiyelerin makbul olanları sırasıyla Cinas, Tam kafiye, Yarım kafiye, hatta şiirde mısralar içinde İç kafiye'dir. Bazı divan şiirlerinde iç kafiye ile şiirin melodisinin arttırıldığını görürüz. Arkadan gelen manasına gelen redifler de kafiyelere yardımcı olarak ses uyumunu kuvvetlendirirler. Rediflerin başka bir fonksiyonu da söylenmek istenilen fikri perkinleştirmektir. Böylece mesajın okuyucu tarafında iyice anlaşılmasını temin ederler.

Bazan kafiyesiz şiirlere de rastlanır. Böyle kafiyesiz şiirlerde nağmeyi temin etmek zorlaşır. İşte bu yüzden serbest şiir okuyanlar arkada bir fon müziğine ihtiyaç görürler.

- Recep: Yarım kafiye ne demektir?
- Yarım kafiye son kelimelerde yalnız bir harfin benzeşmesidir. Mesela

*Erken başladı telaş
Büyüdü yavaş yavaş
Ana, baba, bac(ı)kardaş
Köyde düğün var bugün*

*Bazlamalar açıldı
Sofralara geçildi
Üste ayran içildi
Köyde düğün var bugün*

*Davulla zurna çalsın
Oynayacaklar gelsin
Seyirciler halka olsun
Köyde düğün var bugün*

Burada ekler nazarı itibara alınmazsa aç-geç-iç, çal-gel-ol, köklerinin yalnız son harfleri aynı olduğu için yarım kafiye sayılırlar. Divan şiirinde şairler yarım kafiyeyle fazla rağbet gösterilmemekle beraber kullanan şairler rediflerin yardımından istifade yoluna gitmişlerdir.

Tam kafiye ise son kelimedede biri sesli biri sessiz olmak üzere iki harfin benzeşmesi ile yapılır.

*Mevla çok menekşe vermiş
Keşke toptasaydım ondan
Koklayınca mest edermiş
Keşke koklasaydım ondan*

*Geldi altı bint uzaktan
Birbiriyle oldu reşke
Buse verdiler dudaktan
Keşke öpmeseydi keşke*

*Ben günahı işleyince
Nefsimin çok oldu kaybı
Vicdanım "Hayır" deyice
Keşke söyleseydim aybı*

*Pişman olma fayda vermez
Dünya çarkı etmez iyab
Bâki Mehmet aşkı yermez
Keşke sevgi olasa sevab.*

*Burada ekleri nazarı itibara almazsak ver-eder,
uzak-dudak, işle-de, ver-yer, iyab-sevab,
tam kafiyedir.

- Zengin kafiye ise iki harften fazla harflerin benzeşmesidir.
- Yaşadım bilmeyerek hilkatimin hikmetini
Harcadım boş yere ilk gençliğimin kıymetini

İşte yıllarca dolaştım gülerek kâm alarak
Almadan hiç bu acâip feleğin himmetini

Günbegün zillate düçâr bile kalsam yine hor
Göremem hilkatın ihsânı hayat nimetini

Bir an inkâr edemem çok seneler geçse dahi
Perişanlık günü tüm dostlarımın hizmetini

Hoşça kal sen demeden dostlarım ayrıldı çabuk
Umarak görmeyi ukbâda Hüdâ rahmetini

Geçti günler seneler, geldi ömür son demine
Başladım görmeğe yaşlanmanın âlâmetini

Sevinir hoşnut olur şen giderim âhirete
Kazanırsam ben eğer dostlarımın hürmetini

Burada ini ekini nazarı itibara almazsak met hecesiyle biten kelimeler zengin kafiyedir. Ini eki de bu zengin kafiyeyi daha fazla zenginleştiriyor.

- Cinaslı kafiye manzumede mühim bir yer alır. Bazı uzmanlar tarafından söz san'atı olarak kabul edilmiştir.
Meselâ:

*Kalbur altına düştüm. Sıdk ü hakk ele beni
Gizli kalmadı sırrım, verdi nefis ele beni
Gam keder dolu yetmiş yıldır aşka tutuldum
Olmasın diye vuslat, sürdü baht ele beni.*

Burada Ele = elekten geçirme, Ele = yabancıya verme, Ele = gurbete yazılışları aynı fakat manaları ayrı olduğu için cinaslı kafiye.

*Bütün âlemdeki gül bahçelerinden gülü soldurdu isek
Emin ol sen güzelim, râihanın verdiği bû, sende kalır.
Ne çıkar kem feleğin verdiği üç beş günü doldurdu isek
Duyulan zevkle berâber dudağın hoş tadı bûse'nde kalır.*

Bû sende kalır - bûsende kalır cinastır.

*Pâk bir hayât yaşadım hem dağda hem yazıda,
Lâkin şehir kirletti akı da beyazı da.
Kış gibi yaşadığım baharı da yazı da
Sığdırdım bir kıt'aya dört mısralık yazıda.*

Yazıda - yazı da - yazıda cinaslı kafiyelerdir.

*Şu fâni vücudunda kemik nedir, deri ne?
Kimse değer vermiyor kemiğine derine.
Beş para etmedi dün, beş para etmez yarın,
Gömülünce vücûdun, iki metre derine.*

Deri ne - derine - derine cinaslı kafiyelerdir.

*Bütün âlem geçecek râh-ı kurdan
O hıyâbân koca yoldur duran yok.
Görünür her gece hem-vâre burdan
Kara tâbût gidiyor durduran yok.*

Yoldur duran yok - durduran yok cinastır.

Redifli kafiye ise mısra sonundaki kafiyedeki son harften sonra gelen eklere veya kelimelere ve hatta cümlelere denir. Bu kelimeler hatta bir mısra bile olabilir.

*Felekte neş'e veren ses güzin rübâb gibidir
Ölüm rahatlığı ukbâda tatlı hâb gibidir*

*Uzun yaşantı umumun talebi olsa bile
Geçinme kayıgsı hiç bitmeyen azâb gibidir*

*Sevenlerin çabucak sislenen gözündeki nem
Firuze gökteki ratıp gezen sehâb gibidir*

*Nihâni meclise her geldiğinde sevgilinin
Hafif sıcak nefesi çölde bir serâb gibidir*

*Küçük iken gelin olmuş bekar ve bâkireler
Kütüphanemde okunulmamış kitâb gibidir.*

*Uzunca tatlı ömür mahbubeyle bir yaşamak
Zamanla eskiyip kıymetlenen şarâb gibidir
Bu manzumede âb ile biten kelimeler kafiye ve gibidir kelimesi bir redftir.*

- Recep: Her kelime redif olabilir mi?
- Evet. Bir kelimenin redif olabileceği gibi bazan bir cümle hatta bir mısra bile redif olabilir. Divan edebiyatında en çok kullanılan rediflerden bazıları şunlardır:

*Bana, sana, eyler, senin, benim, yeter, gül,
gel, ola, geçer, eder, çeker. var, yok, eyler,
Bazan da iki üç kelimeden müteşekkil guruplar ve onlara eklenen
ekler Redif olabilir.*

*‘Gül üzölsün gonca açölsün, bana sen gül yiter’ (1)
Her tataftan kaygı saçölsün, bana sen gül yeter*

*Bir hazânî bahçede zambak ile sümböl yeter
Zevk verir gurbetteki hayrânına sen gül yeter.*

*Dostu mecnûn etmeğe zölfündeki kaköl yeter
Ağlasın bülböl gül için, dostuna sen gül yeter.*

*Sahte bir dünyâda benimçin bu kadar zöl yeter
Suçlarım yüz kerre yazölsün, bana sen gül yeter*

*Çaresiz gurbette kalan Mehmede bir gül yeter
Makberim gönlünde kazölsün, bana sen gül yeter
(1) Zâtî'nin gazelinden*

Burada sen gül yeter rediftir.

- Mustafa: İç kafiye nedir?
- İç Kafiye beyit içinde yapılan kafiyelere denir. Şairin kafiye bulmakta zorluk çekmediğini göstermekle beraber şiirin akıcılığını da temin eder. Böyle yazılan manzumelere Musammat adı da verilmektedir.

Örnek:

*Ey sevgilim, lûtfeyleyip âgûşuna aldın beni
Yalnız küçük bir bûseyle sevdâlara saldın beni*

*Bir uhrevî derde düşen şâirlere dostum diyen
Âşıka derman vermeyen hülyâlara saldın beni*

*Köyden uzak illerde ben, bir tek suçum sevmek iken
Husûmetin bilmem neden dünyâlara saldın beni*

*Dağ deldirip Ferhat gibi, yol kaybeden Mecnun gibi
İklimlerin en çirkini sahrâlara saldın beni*

*Söz verdiğin vuslat için yüzlerce kez ettin yemin
'Yarın dedin birgün dedin ferdâlara saldın beni' (1)*

*Gurbettede Mehmet Fatim göz yaşlarıyla hasretin
Doldurduğu, en çok derin deryâlara saldın beni.
(1) Baki'nin gazelinden*

Bu gazelde sevdâlara, hülyâlara, dünyâlara, sahrâlara, ferdâlara, deryâlara ana kafiyedir, saldın beni rediftir ve düşen-diyen-vermeyen, ben-iken-neden, gibi-gibi-çirkini, için-yemin-dedin, Fatim-hasretin-derin kafiyeleri kendi aralarında her beyitte ayrı ayrı iç kafiyedir.

- Hıfzı: Şiir her zaman vezinli yani ölçülü mü olmalıdır?
- Şiir vezinsiz olabilir fakat manzume ismi üstünde olduğu gibi nizamlı, ölçülü ve kafiyeli olursa kulağa daha hoş gelir. Bu vezin aruz, veya hece vezni olabileceği gibi şiir, vezinli veya serbest şiir dedikleri, vezinsiz de yazılmaktadır.
- Kemal: Hocam aruz veznini kullanmak çok zordur.
- Ölçüsüz şiir yazmak kolay gibi görünmekle beraber esasında zor bir şekil sistemidir. Çünkü dayanacak bir

mesnedi yoktur. Şair bu sistemi kendisinin kurması icab ettiği için şiiri yazmak ta zorlaşır. Dayanaksız şiirin kıymeti de azdır. Halbuki, aruz vezni için halk arasında zor olduğu söylenmekle beraber biz buna daha fazla bilgi isteyen bir ölçü sistemidir diyoruz. İşte bu sebepten dolayı diğerlerinden daha çok kıymetlidir. Daha fazla hürmet görür, ezberlenir ve ağızdan ağıza dolaşır.

*Kâinattan feyz alan her şeyde vardır bir nizâm
Ger nizâm eksikse aslen derc olur birden kiyâm.*

*Veznden âri dengesiz mebnî binâ var değil
Ölçüsüz âhengi yok hissi kelâm âsar değil.*

-Kemal: Bugünkü Türkçeye uygun gelen aruz vezni tef'ileleri arasında feilâtün, fâilâtun, mfülü gibi tef'ileler çok kullanılmaktadır. Bunlardan başka münasip tef'ileler var mıdır?

- Bu tef'ilelerin yanında bugün konuşulan dile uygun yeni tef'ileler de denemeler halind kullanılabilir. Meslâ Fei fei feilün (. /) vezni bir denemedir. Böylece yani yeni tef'ileler yapmak suretiyle bize gelen mevcut kalıpları, bugünkü Türkçeye tatbik ederek, hem genişletmiş oluruz, hem de bir nağme temin etmek maksadıyla mısraların birbirine uygunluğunu temin ederiz.

Seni atamıyorum
Cana katamıyorum,
Hiç unutamıyorum.
Adanalı Fadimem.

Gözüme su doluyor
Acı kayıb oluyor
Gene beni buluyor.

Adanalı Fadimem.

Köz odu ile yanan
Öpücüğüne kanan.
Benim o adam, inan.
Adanalı Fadimem,

İkimize de, elim
İşe ara verelim
Gel. Uzaya gidelim
Adanalı Fadimem.

-Mustafa: Aruz vezni ile manzumeler yazarken Arapça ve Farsça kullanılan kelimelerin manalarını öğrenmekten başka nelere dikkat etmeliyiz?

- Aruz vezni ile yazılan manzumelerde dikkatle bakacağımız şeyler arasında imâle, zihâf ve vasl dedikleri ulama hatalarının azlığı veya çokluğu olmalıdır. Zira bu hataların yapılması manzumenin çıkaracağı nağmeyi zedeler ve normal okuma karakterini kaybettirir. Bir de MEDD dedikleri uzatma aracı vardır ki medd yapıldıkta kapalı bir hece uzatılarak bir kapalı bir açık olmak üzere bir buçuk hece kıymetini ihtiva eder.

- İmâle bir aruz hatasıdır. Vezne uydurmak için kısa (açık) bir heceyi kapalı bir heceymiş gibi uzun okunmasından meydana gelir.

Unutup derdimiziiii şükredelim halimize

Feilâtun feilâtun feilâtun Feilun

. . / / . . / / . . / / . . /

(Derdimizdeki iii uzun okunması lazım olduğu için imâledir ve vezni bozmaktadır.)

Kur'an okuyup tesbih ileeee besmele çekti

Mefulu Mefailu Mefailu Feulun

/ / . . / / . . / / . . / /

(İledeki eee hecesini vezne uydurmak için uzun okunması gerekir ki bu da imâledir ve vezni bozmaktadır.)

Şanlı tahtın çoktan uçtuuu, şimdi toprak yerdesin

Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

/ . / / / . / / / . / / / . /

*(Uçtudaki uuu uzun okunması lazım olduğu için imâledir ve vezni bozmaktadır.)
Şair bunların olmamasına gikkat eder.*

- Zihaf ta bir vezin hatasıdır. Arapçadan ve Farsçadan dilimize geçen bazı kelimelerde uzun okunması icab eden heceler vardır. Bu hecelerdeki harfler üzerine bazı uzaltma, inceltme ve kesme gibi işaretler konmuştur. Bu işaretler kelimenin manasını değiştirir. İnceltme işareti olan kelimelerle, (Âlî yi Ali gibi), kesme işareti olan kelimelerin (Neş'e yi neşe gibi), uzun okunması lazım gelirken kısa hece olarak okunmasına Zihaf denir. Böyle okuma hem mısra'da kastedilen manayı hem de vezindeki nağmeyi bozar. Onun için çok hallerde zihaf hata sayılır. Kesme işaretli olan kelimelerden kıt'a, neş'e, eş'ar, ma'kul, Kur'an, mennu', mel'un, va'z, nef'i gibi. İnceltmeli kelimelerden âlem, âdet, halâ, rüzgâr, lâzım, lâkin, medenî, millî, ahlâkî, bûse, âzâd, râh, rûh, Hüdâ, Mevlâ, lâf, Mûsâ, Allâh, âb-ı hayât gibi kelimeleri inceleterek veya uzatarak okumamız lazımdır.

Yedi kat gökten inen Hazret-i Kur'an-ı Kerim

Ve o âyetlere saygıyla riâyet gerekir.

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

. . / / . . / / . . / / . . /

*Burada Ku ran (. /) değil Kur'an (//),
ri a yet (. /) değil ri â yet (//) diye okunması lazımdır.*

- Recep: Bazıları 'Ben kelimeleri kalıplara uyduracağım

derken bana gelen ilhamı ve düşüncelerimi kaybediyorum.’
diyorlar. Bu makul bir mazeret midir?

- Zannetmiyorum. İlham veya belli bir fikir bu kadar çabuk unutulacaksa o fikir mühim olmasa gerek. Vezin bir alettir. Mısraların ölçü aleti Mısraları düzgün ve nağmeli yazabilmek için bu aleti iyi kullanmak lazımdır. Bu alet hiç bir zaman yazarın düşüncelerini veya şairin ilhamlarını zedelemmez.

*Feilün fâşeder esrârımı göstermek ile
Aruz efkârımı döndürmede bin bir şekile
Şiirim nutkumu, elfâzımı arttırdı fakat
Vezin eksiltmedi ahsâsımı bir nebze bile.*

- Ahmet: Nasıl olur da ulama vezin hatası olur? Bunu bize açıkla mısınız?

- Ulama (Vasl) Herhangi bir cümlede veya mısra’da sessiz harfle biten kelimeler, kendisinden sonra gelen ve sesli bir harfle başlayan kelimelerle birleşir ki buna Vasl denir. Bu Türkçenin değişmez özelliklerinden biridir. Ulamalara dikkat edilmezse bazan bir aruz vezni hatası yapılmış olur ki bu hataya **İmale** denir. Vasıllarla yapılan hece değişmelerinde kapalı bir hece açık hece haline gelir ki bu her zaman tref’ile tarafından kabul edilmez ve imale hatası yapma mecburiyeti hasil olur. Bazı misallerle bunu açıklayalım. Mesela :

Nasıl olur ulamanın örneği cümlesi normal hecelerle *na-sıl-o-lur-u-la-ma-nın-ör-ne-ği* (. / . / . . . / / . /) diye ayrılırken cümleyi biraz hızlı okuduğumuz zaman *na-sı-lo-lu-ru-la-ma-nı-nör-ne-ği* diye (. / . /) ayırırız ki burada kelimeler birbirine ulanmıştır. Bu özellik bazı kapalı heceleri açık hece haline getirdiği için bazan vezni bozabilir. Örnekler:

1- *Yeni dünyâda adalet yok olurken*

feilâtün yo ko lur ken ulaması vezni bozmadı aksine vezne yardım etti.

2- *Senin adres ile ahvâlini ağyâra danıştım*

feilâtün feilâtün se ni nad re si le ah vâ re si le ulaması kapalı heceyi açık yaparak üç açık heceyi ,yan yana getirdi ve vezni bozdu.

3- Gül için kalb acıtan hâra alıştık

feilâtün feilâtün gü li çin kal ba cı tan hâ kelimenin sonu iki sessiz harf le (LB) bittiği için ulama sessiz harfin birini aldı ve vezni bozmadı

4- Öte yandan metelik yok diye feryâd ederiz

feilâtün feilün di ye fer yâ de de riz feryâd kelimesindeki â uzun okunduğu için ulama vezni bozmadı

5- Aşağıda (-) tirelerle gösterilen yerlerde ulama vardır. Bu ulamalar

sayesinde mısra veznu uymaktadır.

Vechine hasret kala-nâ-şıklara pes-te-dersin

Yufka rakik kalpleri mecliste şikes-te-dersin

Kahrını kimler çeke-ren- neş'eli günde dahi

Sermes-to-lan dostları bir kez daha mes-te-dersin.

Bu noktalara dikkat edilmediği zaman aruz vezni bozulur ve bu vezinden beklenen melodi meydana gelmez.

Aruz vezninden ayrıldık, kayıtsız vezni derc ettik

Biz âhenkten de vazgeçtik, müzikten nağme ferc ettik

Esef-nâktır, sayın şair, firâkından hemen sonra

'Evet, tarz-ı kadim-i şi'ri bozduk herc ü merc ettik.' (1)

(1) Abdülhak Hamit Tarhan'ın kıt'asından (1937)

- Kemal: Aruzla yazılmış şiirlerde bazı mısraların bir veya iki hece eksik olduğunu görüyoruz. Bu eksikliği nasıl izah edebiliriz? Bir de bir buçuk heceden bahsediliyor. Bu nedir?

- Arapça kelimelerde açık (kısa) hece noksanlığı yüzünden bir araç(vasita) daha kullanılmağa başlanmıştır. Buna MEDD yani uzatma diyoruz. Medd ancak açık bir heceye ihtiyaç halinde kullanılır ve iki halde yapılabilir.

1- âb, îl, ûl gibi inceltme işaretinin kullanıldığı kelimelerde ve

2- Aşk, dost, derd gibi iki sessiz (ünsüz) harfi olan kelimelerde yapılabilir. Medd kapalı bir heceyi bir buçuk

hece kıymetinde farzederek bir kapalı ve bir açık hece kabul edilir. Bu kelimelerden sonra gelimenin ilk harfi ünlü ise ulama olur ancak ünsüz ise ve ihtiyaç hissedildiği takdirde medd yapılabilir

Bunu bazı misallerle izah edelim:

1- mâh, hîç, memdûd gibi kelime sonlarında veya nâmdar, ikbâlde, bûstân gibi kelime ortalarında medd yapılabilir.

Kelime sonunda:

*Aşk ehline ol **mâh** Fuzûlî nazar itmiş (Fuzûlî)*

*Sana kaldı mürüvvet senden özge **hîç** kimsem yoh (Fuzûlî)*

*Zalâmın sînesinden fişkırân **memdûd** bir feryâd (M.Âkif)*

Kelime ortasında:

*Şimdi Tay Hatemlerisirkâtle olmuş **mâmdâr**. (Yenişehirli Avnî)*

*Çok da mağrûr olma kim meyhâne-i **ikbâlde** (Nâbî)*

*Yâ nesîm-i subhî böyle **bûstân-pîrâ** midie (Nefî)*

2- İki sessiz harf olan kelimelerde:

*Ey Fuzûlî **aşk** men'in kılma nâsihden kabul (Fuzûlî)*

***Dost-bî** pervâ fekek bi-**rahm** devrân bi-sükûn (Fuzûlî)*

***Derd** çoh hemderd yoh düşmen kavî tâli'zebûn (Fuzûlî)*

Kullanılan vezne göre **mâh, hîç, memdûd nâmdar, ikbâlde, bûstân, Aşk, dost, derd, rahm** kelimeleri bir buçuk hece kıymetinde olup bir kapalı ve bir açık hece vazifeleri görürler.

Bugün kullandığımız Türkçede açık hecelerin çokluğu sebebiyle medd'e ihtiyaç yoktur. Yalnız aruz vezni ile yazılan şiirlerin kalıplarını bulabilmek için nasıl ve nerelerde kullanıldığını bilmemiz gerekir.

- Ahmet: Hece vezni aruz veznini göre dilimize daha çok yakındır. Hece vezninde de bazı zorluklar var mıdır?

- Hece vezninde yalnız mısralarda hece sayısının eşitliğine ve duraklamalara dikkat edilir. Bunların neler olduğuna teker teker bakalım.

Mısra okunurken durgu dediğimiz bazı bölümlere ayırma ve orada hafifçe durma ameliyesine denir. Mesela: 4+4+4 veya

6+5. Bu duraklar mısra'ın okunuşunda tabii lüzumlu bir duraklamadan daha uzun sürmez. Kısa mısraların çoğu durgusuzdur veya buna tek durgulu denir.

4 + 4 + 4 + 4 = duraklı 16 heceli bir şiirde:

Muammâdır bu cihanda *gülen de var* ağlayan da
Keder, hüznün* içimizde,* neş'e varken *öte yanda*

*Ebeveynim * gülüyordu, * ağlıyarak * gelirken ben
Evlatlarım* hıçkırarak *bu dünyadan* giderken ben*

Kader budur, gelen gider,* doğan ölür* geç ya erken
Teker teker* göçeceğiz * son nefeste* Hudâ derken

6 + 5 duraklı 11 heceli bir şiirde:

*Ayrıldım köyümden * ederek merak
Dolaştım illeri* birşeyler için
Bu merak götürdü* beni çok irak
Yerlere: Hint, Japon,* Burma, Tibet, Çin*

Acaip ellerde dolaşır iken
Gurbette tükettim* hayatımı ben
Domuzla köpekle* dalaşır iken
Temanen unuttum* memâtımı ben

- Kemal: Ölçülü söyleyiş şart mıdır?
- Hayır, şiir aruz ve hece vezinleriyle yazılabileceği gibi ölçüsüz de yazılabilir, fakat serbest şiir kafiyelerden, manadan ve diğer edebî san'atlardan muaf değildir..

-Mustafa: Bu günlerde herkes serbest şiir yazıyor. Biz de serbest vezinle şiir yazamaz mıyız?

- Tabii ki vezinsiz şiir yazabiliriz. Serbest vezin demek

herhangi bir ölçüye tâbi değildir demektir, fakat yazılan eserin ahenk, kafiye, ses uyumu ve edebî san'atlardan da muaf olacak manasına gelmez. Okunduğu zaman musikiye yakın bir nağme çıkarırsa güzel şiir olmağa namzet olabilir. Hattızatında söylemek istenen şeyleri nasıl ve ne şekilde söylenmesinin esas olduğunu gözden kaçırmamalıdır. Şair maksadının nasıl söyleyeceğini hangi vezine uygun geleceğini kendisi tesbit eder ve ona göre çalışmalarını geliştirir. Sebest şiir mısralarında bir ölçü olmamakla beraber diğer bakımdan bir nizam içinde olmalıdır. Manzumenin kaidelerini bilmeden şiir yazmak Pıcasso'nun resimlerini taklit etmek san'atına bezetebiliriz.

Bugünkü serbest dediğimiz şiir şekli divan edebiyatında da vardı.

Mesela MÜSTEZAD denilen bir uzun bir kısa mısralardan yapılmış beyitler vardır . Bu serbest şiirin bir nev'i başlangici sayılabilir diyenler oluyor. Bundan başka bir de nesir şeklinde Süslü yazı var. Bu tür yazıların serbest şiirle aralarında her türlü benzerlik olmasına rağmen yalnız sunuluşunda şekil bakımından bir farklılık görünmektedir. Benzelikleri açıklayabilmek için şöyle bir mukayese yapabiliriz.

Divan edebiyatında şairler şiire ehemmiyet vermekle beraber, nesir dedikleri düz yazı ile de yazanlar çoktur. Bu yazılar amaçlarına göre hikaye, masal, öğüt, vasiyet, mektup hatıra yazılır. Bunlar arasında İNŞA denilen süslü yazı da vardır. Süslü nesirler divan edebiyatında uzun ömürlü olmamışlar ve unutulup ortadan kalkmışlardır. Bugünkü serbest şiirlerin istikbalini de zaman gösterecek.

İnşa tipi düz yazıya örnek olarak bir mektup ele alalım. (*)

DUR

Ansızın bana bir gün gelersen seni nasıl karşılayacağımı planlıyorum. Nasl karşılayacağımı ve seni nasıl kucaklayacağımı tahayyül ediyorum. Seni görmeyeli çok

zaman oldu. Kim bilir, eski günlerde olduğu gibi ve duvarlarımdaki resimlerin kadar güzelsin. Sanki bir put. Belki daha da güzelleştin. Beklenmedik bir anda bana gelirsən evimde en güzel köşeyi sana ayıracağım. En lezzetli yemekleri teklif edeceğim, kavalını yatakta yapabilmen için erken kalkıp kahveni istediğin biçimde yapacağım. Ben senden öğrendim bunları. Bir gün bana gelirsən ellerim ellerine değer diye hayeller kuruyorum. Etrafında kelebekler gibi neş'yle dolaşmak istiyorum. Durmadan uçuyor gibiyim. En nadide duygularımı sana saklıyorum. Ansızın gelirsən şaşırırım diye de korkuyorum. Ya dilim tutulur heyecandan kekelemeğe başlarsam diye içime bir havf geliyor. Dur. Uzun bir zamandır görüşemedik. Hiç beklenmedik bir an, birdenbire bana gelirsən, beraber geçirdiğimiz yalnız iyi günleri hayalleyeceğim. Rüyalarım var sana dair. Çok oldu görüşmüyeli. Senden ayrılmak kolay olacak sanıyordum. Sensiz kalınca sanki gök yüzü karardı yıldızların ağırlığını omuzlarımda hissettim Seni bilmem amma ben epey değiştim. Bendeki değişiklikleri, hoşgörülü olduğumu, mülayimleştiğimi ve başarılarımı sana nasıl anlatacağımı düşünüyorum. Hakikatlerin uzağında abartılı olarak söylediklerimi itiraf edecek miyim? Etmeli miyim? diye çelişmezliklerle doluyum. Henüz kestiremedim. Ya sen. Ya sen bana bir gün gelirsən ne yapacaksın? Bana neler söyleyeceksin? Hırçınlığımı, huysuzluğumu, geçimsizliğimi ve hatalarımla beraber daha neler neler yaptıklarımı bir anda ağzından kusarcasına çıkaracak mısın? İşte bildiğim budur. Bildiğim seninle geçinmenin zor olduğudur. Dur. Gelmesen iyi olur.

(*) Bu mektup öğrencilerden Recep'in ayrıldığı karısına yazdığı bir inşâ denemesidir.

Şimdi bu süslü yazıyı şiir şrkline çevirelim.

Dur

*Ansızın bana bir gün gelirsən (1)
seni nasıl karşılayacağımı planlıyorum.*

Nasl karşıyacağımı ve seni nasıl kucaklayacağımı tahayyül ediyorum. Seni görmeyeli çok zaman oldu. (2).
Kim bilir, eski günlerde olduğu gibi ve duvarlarımdaki resimlerin kadar güzelsin. (3).
Sanki bir put.(4).
Belki daha da güzelleştin.(5).
Beklenmedik bir anda bana gelirsən evimde en güzel köşeyi sana ayıracağım. En lezzetli yemekleri teklif edeceğim, kavaltnı yatakta yapabilmen için erken kalkıp kahveni istediğin biçimde yapacağım.
Ben senden öğrendim bunları. Bir gün bana gelirsən ellerim ellerine değer diye hayeller kuruyorum. Etrafında kelekler gibi (6) neş'yle dolaşmak istiyorum. Durmadan uçuyor gibiyim. (7). En nadide duygularımı sana saklıyorum. Ansızın gelirsən şaşırırım diye de korkuyorum.
Dur.
Ya dilim tutulur heyecandan kekelemeğe başlarsam diye içime bir havf geliyor. Uzun bir zamandır görüşemedik. Birdenbire bana gelirsən, beraber geçirdiğimiz yalnız iyi günleri hayalleyeceğim. Rüyalarım var sana dair. Çok oldu görüşmüyeli. Senden ayrılmak kolay olacak sanıyordum. Sensiz kalınca sanki gök yüzü karardı yıldızların ağırlığını omuzlarımda hissettim (8).
Seni bilmem amma ben epey değiştim. Bendeki değişiklikleri, hoşgörülü olduğumu, mülayimleştığımı ve başarılarımı sana nasıl anlatacağımı düşünüyorum.
Hakikatlerin uzağında abartılı olarak söylediklerimi itiraf edecek miyim? (9) . Etmeli miyim? diye çelişmezliklerle doluyum. Henüz kestiremedim.
Ya sen. Ya sen bana bir gün gelirsən ne yapacaksın?
Bana neler söyleyeceksin? (10).
Hırçnlığını, huysuzluğumu, geçimsizliğimi ve hatalarımla beraber daha neler neler (11) yaptıklarımı bir anda ağzından kusarcasına (12). çıkaracak mısın? İşte bildiğim budur.
Bildiğim seninle geçinmenin zor olduğudur. (13).
Dur.
Gelmesen iyi olur. (14)

Notlar:

- 1 - Tekrarlama = Ansızın bana bir gün gelirsən defalarca söyleniyor
- 2 - Palalelizm = Seni görmeyeli çok oldu.
- 3 - Benzetme = Duvardaki resimler kadar güzelsin .
- 4 - Mazmun = Sanki bir put. Put güzellik sembolüdür.
- 5 - İltifat = Beklki de daha güzelsin.
- 6 - Teşbih = Kelekler gibi
- 7 - İstiare = Uçuyor gibiyim.
- 8 - Abartma = Yıldızların ağırlığını omuzlarımda hissettim.
- 9 - Tecâhül-i ârif = Bildiği halde bimezlikten gelme san'atı.
- 10- İstfhâm. = Soruşturma
- 11 - Kinaye = Çabuk konuşmayı **kusmak** kelimesiyle ifade ediyor.
- 12 - Haşv (Doldurma), Hırçın, huysuz, geçimsiz, kusurlu ve daha neler neler.

13 - Terdit = Sonunda beklenmedik bir karara vararak okuyucuyu hayrette bırakmak. .

14 - Seci = Budur - doğrudur - dur - olur. kelimeleri kafiyelidir.

Görülüyor ki her iki eserde de ölçü hariç ahenk, kafiye, ses uyumu, ve edebi san'atlar bariz bir şekilde işlenmiştir.

Öğrencilerle Hasbıhal (3)

- Recep: Şiirde mana şart mı? Şiirde mana aramağı bülbülü eti için öldürmeğe benzetmişler. Buna ne dersiniz?
- Her yazıda bir mana vardır. Manası olmasa idi, yazılmazdı. İnsanlar dil ile anlaşılır. İnsanların birbiriyle iyi bir şekilde anlaşabilmeleri için o dilin inceliklerini ve derinliklerini bilmeleri lazımdır. Bu da çok kelime bilmekle olur. Şiirdeki kelime tertiplerinin manası açık olabileceği gibi kapalı, mecazi, çağrışımı zorlayan ve ilahi anlamda da olabilir, fakat manasız olmaz. Divan şairlerinin SEKT-i HİNDİ çalışmalarında ve Ahmet Haşimin şiirlerine ilk bakişta manası anlaşılımyabilir fakat Haşim kelimelerin mecazi ve tedai manalarını kullandığı için çok düşündürücüdür. Fakat manası vardır.

*Yeni bir gâye ve ma'nâlı fikir yoksa beyâna
Sorarım var mı beyaz defteri kirletmede ma'na.
Yazılan nüktede mazmunlu zikir yoksa beyâna
Yok olur neşre lüzüm, şi'ri beyân etmede ma'na.*

- Ahmet: Ma'nadan ne anlıyoruz yani şiirin meali midir?
- Manasız bir yazı olmuyacağı gibi şiirin de manası mevzuuna şairin maksadına bağlıdır. Manası olmayan şiirlere eskiler 'Manası şairin karnındadır' demişler. Bir şair meramını kelimelerle ifade eder. Her kelimenin bir veya birkaç manası vardır. İfade mükemmelliği şairin kelime hazinesi ile doğru orantılıdır. Şair ne kadar çok kelime biliyorsa fikir ve düşüncelerini hem o kadar kolaylıkla hem de güzel bir şekilde yazabilir. Şiirinde kelimelerin manası ve cümle kuruluşları kolayca anlaşılır bir biçimde olur. Kelime bilgisi mahdut olan kimselerden açık manalı ve çok güzel ifadeler beklemek faydasızdır. Şiirin manasında bir yenilik

varsa yani daha evvel söylenmemiş bir fikir varsa Buna BİKR-i Mana denmektedir. Derin manası olan ve umumiyetle güzel bir ifade ile yazılan şiirler değerlerini kaybetmezler.

*Beklenir mazbut şiirden, bikr-i mânâ zikri, baştan
Farkı yok mânâsı eksik sâde hissin tuzsuz aştan.*

Böyle şiirler manalı oldukları için okuyucular tarafından ezberlenir ve nesilden nesile devredilirler. Gazellerde ve kasidelerde umumiyetle her beyit ayrı mana taşımakla beraber bazan bir eserin bütün beyitleri bir mana veya bir tema etrafında dolaşır.

*Arıyorsan sözü, mânâsı derin bir kısa lâf
Şiirin vezni aruz, fikri kavî, lehçesi sâf,
Oku, elfâzını öğren, lügatın farkını bil
Yanılıp sanma sakın bâkire eskârı, güzâf.*

*Yarı üç cümleyi nâzım diye neşre salanlar
Atamızdan bize kalmış bedi'âsârı unutmuş.
Müteşair geçinirken latin elfâzı çalanlar
Feilâtün'le yazılmış zarif eş'ârı unutmuş.*

- Kerim: Temsili veya imgeli şiir nedir? Mazmunlu yani manası saklı bir şiir örneği verebilir misiniz?
- Divan edebiyatı şiirleri mazmunlarla doludur. Bu sembolik manada kullanılan mazmunlar bugünkü deyimle simge, gizli anlam, sembol manasına gelebilir. Herhangi bir fikri doğrudan doğruya değil zımmen yani kapalı ve dolambaçlı bir şekilde bir sembol vasıtasıyla ifade etme sa'atına denir. Kavram, anlam ve nükteli mazmunlar, divan edebiyatında muhtelif şiirlerde muhtelif şairler tarafından kullanılmış olup maksadı dolayısıyla anlatılan söz san'atları çoktur. Kelimenin asıl manası yanında zımmen kastedilen sembolik

manası olan kelimeler şiirde daha mühim yer alır. İlk defa söylenen mazmunlara BİKR-i MAZMUN denir. Divan edebiyatında çok kullanılan Mazmunlardan bazıları şunlardır: SAKÎ ile ilgili mazmunların yapılışında Melek, peri, bülbül, mah, sultan, taze, mihrîbân, kamurân, fitnedil, işvekâr kelimeleri ile karşılaşırız.

ŞARAP için kullanılan mazmunlar için Güher, lal, nur, cila, ateş, can, saf, zer, yakut, nar, tab, lale, kimya, miftah, efzun, kan, deva, şifa, kelimeler gibi nicelerini buluruz.

*Söyle tabib. Ayrılığın derdine var mi çözüm
Sönmedi, yetmiş yedi yıldan beri yandı közüm.
Avdete az kaldı zaman der bana gizli sözüm
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.*

*Mechul olan hiss-i derûn başka neler biliyor
Kaç senedir gâib olan dost mu bugün geliyor
Belki ketûm duygularım son günü müjdeliyor
Sağ kulağım çınladı dün, şimdi seğirdi gözüm.*

(Göz seyirmek veya seyrimek zamanına göre hayra veya şerre delalet edermiş tıpkı kulağın çınlaması gibi) Burada ölümden bahsedilmiyor fakat avdet ve son gün kelimeleri de ölümlü kapalı bir şekilde ima ediyor.

Şair sevdiği kadını ve ailevi durumunu sembolik bir şekilde şöyle tarif ediyor.

*Güle dokunmak değil yalnız bakmak isterim
Eğer fırsat bulursam “Seni severim” derim*

*Olgun gülün yanında üç tane gonca gül var
Üç tane de tomurcuk, ateş böceği kadar*

*Hepsi güle muhtaçtır, hepsi eline bakar
Birbirinden ayırmak yüreklerini yakar*

*Ama çok istiyorum yanımda olmasını
Gözüm gibi bakarım önlerim solmasını*

*Fakat bir gün gelecek o gülümle yan yana
Oturup içeceğiz vuslatı kana kana*

*Şimdi kadere küsüp ağlarım güle güle
Bu ihtiyar halimde aşık oldum o güle*

(Burada GÜL sevilen kadındır. Gonca güller sevilen kadının çocuklarıdır Ateş böceği kadar küçük olan tomurcuklar torunlarıdır. Şiirde kadının, çocuklarının ve torunlarının adı geçmiyor, fakat mecaz- mürsel san'atı ile gül ve tomurcuklar onları ima ediyor.)

- Mustafa: Mazmunlarla mecazın arasındaki fark nedir? Mazmun kendi öz manasıyla kullanılmayıp sözü başka anlamda kullanarak fikir ve düşünceleri ifade etme san'atıdır. Fakat şiirde mecaz fazla söze yer vermeden maksadı en güzel bir şekilde kelimelerle ifade etmek san'atıdır. Bu kelimeleri seçerken kelimenin hakiki manasını, mecazi manasını ve tedai (çağrışım) manasını iyice bilmek gerekir.

Fikirleri veciz bir şekilde edebilmek için mümkün olduğu kadar çok kelime bilmek gerekir. Bu kelimeleri seçerken bir taraftan manasının kaybolmamasına bakarken diğer taraftan ses uyumuna ve kelime tekrarlamalarına dikkat ederek mısradaki bir nağme (melodi, ahenk) temin etmeğe de ehemmiyet verilir. Bu şekilde yazılan mısralar hem kolayca ezberlenir hem de atasözleri gibi çok çok tekrar edilir. Kerpiç duvar yapar gibi tuğlaları teker teker araya harç koymak şartıyla üst üste düzgün bir şekilde koyabilme san'atına benzer. Oturduğumuz evde, otellerde, iş yerlerinde

ve tabiatta nasıl bir intizam varsa şiierde de bir nizam vardır
ki onun için adını manzume koymuşlar.

- Kemal: Peki veciz bir sözle bercestenin farkı nedir?
Bir eserin en kuvvetli ve ince anlamlı, latif, mısra'ına Mısra-
ı berceste denir. Dilden dile dolaşan bazı beyitler ata sözü
halinde defalarca tekrarlanır. Manzumede en kuvvetli beyte
beyt-i berceste denir. Şairler daima yeni sözler, yeni
deyimler, ve yeni fikirleri yazabilmek için yeni usuller
ararlar. Bunları bulmak ancak çalışmakla olur. Berceste
yazanlar devamlı bir şekilde yenilik arayan kimselerdir. Bunu
şöyle izah edebiliriz.

Yaşamaktan çoğalan zevki tahayyül ederiz.

Ne kadar haz dolu anlar.

Ve hayât derdi olan zahma tahammül ederiz.

Ne acâiptir insanlar.

Zannetmekle cennetle cehennem çok uzakta

Beklenmedik an mevt bizi bekler bu tuzakta.

Fayda vermez çok direnmek sâbir ol sen, gam yeme

Kimse dünyâ hanesinden sağ ve sâlim çıkmadı.

- Recep: Bıkr-i mana, bıkr-i mazmun diyorsunuz. Bıkr
nedir?

Mesela hiç söylenmemiş bir fikri bir duyguyu güzel seçilmiş
kelimelerle ifade etmeğe elfaz-ı bıkr veya efkâr-ı bıkr yani
bekâr sözler veya bekâr fikirler demişlerdir.

Bunlar arasında:

Bilerek dosta yalan söyleriken serde cesâret buluruz

Sahi şeylerde tereddüt ile memlû ketumiyyet buluruz.

*Bazı düşman bazı şeytan seni etmiş perişan
Sonu gelmez kibirindir sana güçlük çıkararan*

*Sahte bir şeyler yaparken doğru söz gelmez dile
Doğrulur mârân dahî bir kez girerken menzile.*

Bu veciz beyitler berceste olmaya aday gösterilebilir.

- Mustafa: Şiir yazmaktaki maksat nedir? Şairin gayesi ne olmalıdır?

Şiir ne için yazılır?

Şiir ve manzumelerdeki gaye şairin söylemek istediği mes'elelere bağlıdır. Şair duygularını okyucu ile paylaşmak ve onları heyecanlandırmak için yazar. Şiirin gayesi geçmiş kültürün gelecek kültüre tanıtmak için çaba göstermesi ile alakalıdır. Şiirde söylenmek istenilen maksatlar arasında insanların mutluluğunu temin etmeğe yönelik hizmetler ile düşündürücü, öğretici, inandırıcı olabilmesi de vardır.

Besteleme, ödül alma ve benzeri şahsi menfaatlar yanında hiserini paylaşma, zevk alma, hatırlanma, eser bırakma gibi kar gütmeyen gayeler de olabilir. Lirik şiir, didaktik şiir, pastoral şiir, sevgi, duygu, hayat, tecrübe, ölüm, doğum, ve dua etme konularında yazılan şiirlerin çeşitli gayeleri vardır. Şiir yaşadığı devrin mes'elelerini inceler, sevgili ve neş'eli günlerini başkalarıyla paylaşır ve dertlerini anlatır. Bazı hallerde şair fikirlerini gelecek nesillere aktarmağa çalışır.

Seçilen kimse bütün halka riyâsetlik eder,

Fakat onlar ki cesâretle hamâsetlik eder.

Unutup yetkiyi bir beygire yem verdiği gün,

Siyasal şuğl yapacak yerde siyâsetlik eder. ()*

(*) seyislik

*Ezilen lûgat-ı Osmani'ye râhil diyelim mi ?
Ya latin lafları öz Türkçeye dâhil diyelim mi ?*

*Senelerden beri kullanılan Osmanlıca sözler
Üretilmiş yeni elfâza mümâsil diyelim mi ?*

*Dile uygun görünen Farsçayı dilden çıkarıp ta
Yarı anlamlı yarım kültüre tâil diyelim mi ?*

*Türemiş lafları Asyadaki Türkmen bile bilmez
Anayurtta yaşayan Türklere câhil diyelim mi ?*

*Yüce Kur'andaki âyetleri tedris ile mâruf
Din-i İslâm eğiten kültüre zâil diyelim mi ?*

*Ata'nın nutkunu bilmek, Akif'in marşını bilmek
Onu fehm eylemeyen gençlere zâhil diyelim mi ?*

*Şanlı tarihle vatan hislerimiz tefrik edilmez
Diyen öz duygulu askerlere gâfil diyelim mi ?*

- Kerim: Her şiirde bir maksat var mıdır? Olması şart mıdır? Tabii ki her işte olduğu gibi şiirin yazılışında da bir maksat olmalıdır. Şairin gayesi şiirde açık veya kapalı bir şekilde gösterilebilir. Mısraların okuyucu üzerinde yapacağı tesiri kelimeleri iyi seçmek suretiyle olur. Şiirler bir gaye için yazılmış olsa bile onlarda da gizli bir haz duyma beklentisi vardır. Hangi yazar güftesinin bestelenmesini arzu etmez, şiirinin ödül almasını istemez ve neşriyatından gelecek olan gelirleri reddeder. Yalnız şunu unutmamak lazımdır ki âdi kelimelerin şiirde yeri yoktur. Edebiyat edepsizliğe yer vermemelidir. İlâi aşkı bir cinsel sevgiye, sevgiyi açık saçık bir şekilde tasvire ve hatta (*pornografi*) fuhuşa çevirmenin yeri şiir değildir.

*Okunan bir kısa beytin bile Őerh anlamı lâzım
Kötü ma'nası olan nazmı da rüzgâra bıraktım*

*Edebin verdiği Őartlardan uzak kirli lügatla
Başboş, saçma sapan sözleri mey-hâra bıraktım

*Şu vezinsiz yazılan bâzı Şiirler
Cem'edersen bir aruz beytini tutmaz.
Kimi zevksiz dizeler zihni zehirler
O kadar kirli ki pür-pâk su arıtmaz.*

Öğrencilerle hasbıhal (4)

- Mustafa: Divan şiirine İslâm dininin tesiri hakkında neler bilmemiz gerekir?

Divan şiirinde genellikle dinî mevzular büyük bir yer kaplar. Allah, peygamber, Kur'an-ı Kerim, hadisler, halifeler ve din ilminde ileri gelenler hakkında yazılan manzumeler çoktur. Münacaat, naat, medhiye ve dua şekline yazılan manzumeler yanında doğum, ölüm, cennet ve cehennem hakkında da kaleme alınmış şiirler de vardır. Meselâ: Kur'an-ı Kerim mealinden:

*Merhametli şefkatli yaradanın ismiyle
Dünyanın âhiretin tüm âlemin cismiyle,
Mahşer günü maliki bizler sana taparız
Senden yardım umarız emrinizi yaparız
Sapıtanlara değil sevdiğin insanlara
Lutfettiğin düz yolu göster bize bir ara. (1)
Ne doğar ne doğurur eşiti yoktur diye
Varlıklar arasında benzemez hiç bir şeye.
Gelin mü'min kardeşler Allah tektir diyelim
Varlığına inanıp O'nu tekbirliyelim. (2)
Sana sığındık Yâ-Rabb şeytanın amelinden
Gece karanlığından, mücrimlerin elinden
Kurtar bizi Allahım, kullarınız biz senin
Kıskançlık hislerinden hased eden kimsenin (3).
Varlıkların sahibi, insanların Allâhı
Ancak sensin düşenin en son ilticagâhı
Şeytan kötülüğünden, müfsitlerin elinden
Ara açan fitneci insanların dilinden. (4)
Kazanılınca zafer, insanlar birer birer
Allahın yardımıyla İslâm dinine girer*

*Öyleyse Fatin Baki O'na yalvar af dile
İhtiyakla dua et, ömrün az kalsa bile. (5)*

Kur'anı Kerimin sure ve ayetlerinden ilham alınarak yazılmıştır

(1) - Sure 1, (2) - Sure 112, (3) - Sure 113,

(4) - Sure 114, (5) - Sure 110.

Bayramlarda ve dini günlerde dua kabilinden birçok
manzumeler yazılmıştır. Kadir gecelerinde okunmak üzere:

*Rahmet ve refâh lûtf et amîm ümmetine
Yâ Rab, şu muazzam Ramazan hürmetine. (1)*

*Şarktan çok uzaklaştır o insafsız Garbi
Yâ Rab, bu mübârek Ramazan hürmetine.*

*Durdur sonu menfûr şu uğursuz harbi
Yâ Rab, bu mukaddes Ramazan hürmetine.*

(1) SAFAHAT'tan, Mehmed Âkif Ersoy

Amîm = bütün, umumî Menfûr = iğrenç

Ramazan ayı ve kadir geceleri için yazılan dualar arasında
çok çeşitli manzumeler vardır.

*Duyulur sabah akşam minerelerden ezan
Bayramın habercisi hoşgeldin ey Ramazan.*

*Kur'anı Kerim indi bir kadir gecesinde
Allahın emirleri vardı her hecesinde*

*Meleklerle Cebrail müjdeledi Nebiye
Faziletli Kur'anı Allahtan bir hediye*

*Bu hediye kurtardı insanı karanlıktan
Mü'minleri korudu her türlü fenalıktan*

*Onbir ayın sultanı iymanın bayrağıdır
Kalpleri arındıran bir şifa kaynağıdır.*

*Ramazan duasında oruç var teravih var
Dünya ile ahiret arasında bağ kurar*

*Oruç tutmakla insan ağırbaşlı ve vakûr
Nefsinin gizli kalan özelliğini bulur.*

*Oruçta riya yoktur Allah için yapılır
Farzlarla vaciblerle yalnız Hakka tapılır*

*Oruç bir inanişî iradeyi gösterir
İyman ile yapanın ecrini Allah verir*

*Orucun faydasını gördü öğrendi cihan
Sana şükürler olsun ey Mübarek Ramazan.*

Allaha tevekkül mevzuunda ise:

*Kıl nefsinî pâk, kalbini ak, sen
Vaktinde namaz kılmağa bak sen
Tut her gün oruç tüm Ramazanda
Bâkîsini Mevlâyâ bırak sen.*

*Yaptıkların ahvâle delildir.
Zenbinle sevâbın kökü dildir.
Sen kendini kendin gibi bildir.
Bâkîsini Mevlâyâ bırak sen.*

*Ahvâl = olanlar Zenb = suç, kabahat, günah

İnsanlar yaşayışlarının ve ellerindeki varlıkların kıymetini
bilerek şükretmesini bilmişler ve başkalarına tavsiyelerde de

bulunmuşlardır.

*Sana her gün sunulan nîmeti fâdıl
Bulabildiysen eğer, hamd ü senâ et.*

*Tadarak zevkini ömrün bu kadar yıl
Yaşabildiysen eğer, hamd ü senâ et.*

*Nice ins baş sokacak hâne ararken
Bir evin varsa eğer, hamd ü senâ et.*

*Çoğunun kâr getiren mesleği yoktur
Bir işin varsa eğer, hamd ü senâ et.*

*Bulamaz beldede can yoldaşı herkes
Eşinin kadrini bil hamd ü senâ et.*

*İki milyar kişi bir lokmaya muhtaç
Doyuyorsan bu günen hamd ü senâ et.*

*Giyecek çul bulamazken çoğu halkın
Caketin var diye sen hamd ü senâ et.*

*Kara zulmette kalan kör, kötürüm çok
Bakarak yol yürüsen hamd ü senâ et.*

*Kimi müsteşfede bîmâr, kimi mecnun
Bu gün aklın var iken hamd ü senâ et.*

*O kadar çok kişi var tahsili noksan
Okuyorsan bunu sen, hamd ü senâ et.*

*Dîn-i islâmı bilen kalmadı artık
Kılıyorsan namazın hamd ü senâ et.*

*Ana, kardaş, baba, dost mevt ile gitti
Uyanırsan bu sabah hamd ü senâ et.*

*Hamd ü senâ = şükür ile övme Fâdil = iyi, faziletli, erdem
İns = insan Müsteşfe = hastahane Bîmâr = hasta
Mecnun = deli Mevt = ölüm

- Kemal: Tasavvuf nedir? İslam dinine aykırı değil midir?
Hayır. Divan Edebiyatına tesir eden unsurlar arasında Kur'an, Hadis, Tafsir, gibi İlâhi mevzular yanında Tasavvuf da vardır. Tasavvufu Batılıların kullandığı Mistisizm ile karıştırmamak lazımdır.

Mukâtil-i Süleyman gibi mütefekkirler VÜCÛH ve NAZÂİR adında bir kitaplar yazarak Kur'an'daki kelimelerin bazan ayrı ayrı manalara geldiğini ve okunuşlarında bazı değişiklikler olduğunu ileri sürerek dini esaslara aykırı olmamak şartı ile dini ameliyelerde bazı değişiklikler olmasını ileri sürmüşlerdir. Esasen tasavvuf Hülafa-i Raşidinden (Çâr-yâr, dört halife),- (M - 661) sonra fikri ve ameli hayatta bazı uygulamalarda değişikliklere rastlanır. Daha sonraları İslam dininin Budist, Zerdüş, Hıristiyan, Musevi, ve Manihanlar arasında hızla yayılması bu uygulamaların gelişmesine sebep oldu. Dokuzuncu asırda İslam dininin sert kaidelerine karşı düşündüğü iddiasıyla Kûfeli Ebu-Hişam Sûfilerin (yünden yapılmış cübbe giyenler) başlangıcı diyenler olabilir. Mutasavvuflar Kuran'dadaki bazı âyetlerden kuvvet alarak Dini baskılardan kurtulup serbest düşünebilmek için Hicri ikinci asırda baş gösterir. Miladi onuncu asırda Yunan felsefesi etkili olmağa başlayınca Farabî, Fahreddin Razi, İbni Sinâdan sonra Kureyşi, Muhiddin Arabî ve Gazali gibi alimlerin fikirlerin gelişmesine sebep oluyor. Hallacı Mansurun (İranlı Ebul-Muğışul-Hüseyin-bin Mansur, M.922) Allaha erişmek için lazım gelen bütün kademeleri (Tövbe, zühd, tevekkül, kanaat, uzlet, zikir, teveccüh, sabr, murakebe rıza) aşarak Fenâ-

felâha ulaştını bildirerek Enel-Hakk dediği için sekiz yıl hapsedildikten sonra kafası kesilerek yakılır ve külleri Dicle nehrine atılır. Sonra gelen mutasavvuflar arasında Ahmed Yasevî, Yunus Emre, Nesimi, ve Mısrî, Hallaç Mansurun takipçisidir diyenler de vardır. Bu uygulamadaki değişmelerin çoğalmasıyla tekkeler ve tarikatlar de halk arasında artmağa başlamıştır. Mutasavvufların gönüllerini Allah sevgisine bağlamaları bakımından tetkik ve tedris edilerek Mutlak Varlık, Tanrı, Tanrının vahdeti, ahiret, cennet, cehennem üzerinde yazılan manzumeler görülmektedir.

- Ahmet: Cennetle Cehennem hakkında muhtelif görüşler vardır. Bazıları cehennem insanları korkutmak için cenneti de iyilik yapanları mükafatlandırmak için icad edildiklerini söylemektedirler. Siz ne dersiniz?
Bu bir inanış meselesidir.

*Zannetmekle cennetle cehennem çok uzakta
Beklenmedik an mevt bizi bekler bu tuzakta.*

Bazan insan varlığının hikmetini ararken nereden geldiğini ve nereye gideceğini düşünmekten geri kalmamıştır.

*Kimbilir ben nerdeyim, yâhut kimim yâ ben neyim
Asgar imkân belli bir leyl üflenilmiş benneyim.
Dal değil, yaprak değil, yaş bir kütük kalmış gibi
Girdiğim külhanda seksen yıl yanan bir nesneyim.

*Hayat irsî maraz oldukça bu âlemde bize
Babadan vaslile geçmekte bebek bünyemize.
Bilinen belli devâ yok bu muzir hastalığa,
Esefâ! Bir de memât dercedilir künyemize.
*** ***

*Adem-i akl ile çıplak gelinen köhne cihanda
Edemezsek demi tağyir, göçeriz başka mekana.
Ne kadar çok yaşasak sevdiğimiz fantazi handa
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.*

*Kaderin verdiği günden daha çok ayş ötesinde
Yaşamak yok gibidir koskoca dehrin kafesinde
Yarı menhûs kafesin zulmünü sevmek neresinde,
Ecelin geldiği günler gideriz başka cihana.*

*Adem-i akl = akılsız Uryân = çıplak Dem = zaman
Tağyir = değiştirmek Ayş = yaşama
Derhr = dünya Menhûs = uğursuz*

- Recep: İnsanların akibeti hakkındaki düşünceler nereye kadar varabilir?
- Ölüm hakkında kimse bir şey bilmediği halde çok şeyler yazılmıştır.

*'Kısmetimdir dehre geldim, zorla gitmem ben' deme
Âşikardır, kimse dünyâ âleminden bıkmadı.
Fayda vermez çok direnmek sâbir ol sen, gam yeme
Kimse dünyâ hanesinden sağ ve sâlim çıkmadı.

- Kemal: Mutasavvıflar Anadoluya ne zaman geldiler? Anadolu'daki halka tesirleri nasıl başladı? On üçüncü asırda Moğol istilasından kaçan şeyhlerin ve mollaların Anadoluya sığınmalarına sebep olması sebebiyle Anadolu'da yerleşik ve gezegen tasavvuf kuruluşları da ortaya çıktı. Tasavvuf ehline göre Vücûd-ı mutlak olan Allah aynı zamanda Cemal-i mutlak ve Hüsn-i mutlak olduğuna inanılır ve bu cemâle ve güzelliği erişebilmek için onu sevmek ve ona aşık olmak zarureti vardır.

Böylece Aşık (*seven*) Allaha erişmek isteyen, Maşûk (*sevilen*) Allah, Hüsn (*güzellik*) Allahın cemâli, Kemal (*olgunluk*) tam bir coşku hali mecazi manada kullanılarak mazmunlar yapılmağa başlamıştır.

Seven sevgiliye (*kulların Allaha*) ulaşabilmeleri için maniaları teker teker aşacak, ki bunlar tevekkül, kannaat, uzlet, ve sabır gibi yapılması zor işleri ta ki helâk oluncaya kadar yaparak yorulacak.

Bu mazmunlarda bazıları da şunlardır:

Cevr = Allah yolunda ilerlemeyi durdurmak

Kamet = Allahın kulluğuna layık olma *Aşina* = Allaha yaklaşma

Meclis-i işret = Allah ile yakınlığın devamı

Sâki = doğru yolu gösteren şeyh *Şem* = İlahi nur

Cevher = mânalar *Kafir* = gaflet içinde olanlar

Fakr = Allaktan başkasına ihtiyaç görmeme gibi daha birçokları vardır.

-Recep: Mutasavvuflar tenkid bile edilmiştir. Bu ne kadar doğrudur?

- Tabii ki her yeni akım gibi mutasavvuflar da cemiyette bazı reaksiyonlarla karşılaşmıştır.

*Pejmürde, perîşân dolaşan bir sürü gümrâh,
Sanmakta mezardan kaçacak dün göçen ervâh.*

*Tuttukları yollar ne yazık selvete çıkmaz
Külhanda yatıp gıybet eden müfsid'e kem râh.*

*Zâhid geçinip wa'z vererek zenb eden eşhâs
Bilsin ki güzergâhı cehennem yolu billah.*

*Bir doğru tarîk hangisidir bilmeden insan
Nefsiyle berâber kanıyor şeytana gâh gâh.*

*Hem sinn-i kebir hem daha genç hem yaşı pencâh
Aff isteyen insanlara yardımcıdır Allâh.*

*Bir çift gözün varsa, bakacak
Çul düşkünün insanlara, bir bak
Dünyâya gelir her yeri çıplak
Son giydiği don bir kefen ancak.

- Mustafa: Tasavvufta mecazi manada yazılan manzumeleri anlamak zor mudur?
Mazmunların manasını bilmiyenler için şiirin anlaşılması zor olabilir, fakat biraz gayret sarfiyle her şey kolaylaşır. Şu manzumeyi inceleyelim.

*Onu bi-s-sehl ana karnındaki yerden çıkarıp
Koca deryâda sabun sandala bindirdi felek.
Denizin dertlerinin verdiği cerhâyı sarıp
Seneler sonrası son sancıyı dindirdi felek.*

*Kayığın kaptanı esmâk tutacak yaşta idi
Yaşayış tarzı onun renk dolu bir film şeridi
Doğuşundan beri kullandığı şem'-fülk eridi
Ne yazık sandala son darbeyi indirdi felek.*

*Bi-s-sehl = kolaylıkla
Sabun = suda yavaş yavaş eriyen temiz bir karışım
Cerhâ = yara Esmâk = balıklar
Şem'-fülk = mumdan yapılmış gemi veya sandal*

Mehmet Fatin Baki, 17 Temmuz 1927 de İskenderun 'da doğdu. Antakya Lisesini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden 1952 de mezun oldu ve askerliğini Ankara 'da yaptı. Bir müddet sebest ticaret ile uğraştı ve 1959 a kadar Avrupa, Afrika, Asya ve Avustralya 'da muhtelif memleketleri dolaştı. 1960 senesinde New York 'a yerleşerek ithalat ve ihracat işleriyle meşgul oldu. Tekaiit olduktan sonra 1990 da Florida 'da Lise talebelerine yardım etmek maksadıyla bir derslane kurdu ve halen bu dershanenin müdürüğünü yapmaktadır. Yoğun işlerinden fırsat buldukça hece ve aruz vezinleriyle, kafiyeli manzumeler yazmaktadır.

Site: www.cottage-education.org

Posta adresi: P.O.Box: 778 Mount Dora, Fl 32757 USA

Okul adresi: 32453 Lakeshore Drive, Tavares Fl 43778 USA

Telefon numarası: (352) 343-7444

E-mail: director@cottage-education.org

Home page: www.cottage-education.org

**Sayın Okuyucu,
Altıyüz seneden fazla bir zaman içinde
geliştirilerek ve Türkçeleştirilerek
kullanılan Divan Edebiyatının usullerini
okullarımızdan kaldırmak ne kadar yerinde
bir karar olabilir. Bunun hükmünü gelecek
nesillerin edebiyat tarihçileri verecektir.**

**Sayın Yetkili,
Elinizde salahiyet varsa Divan Edebiyatı
öğrenimini liselere ve Edebiyat Fakültelerine
getiriniz. Bu suretle hem memleketinize
hem de gelecek nesillere en büyük iyiliği
yapmış olursunuz.**

**Mehmet Fatin Baki
Florida, ABD**

Gençlere ithâf ediyorum.

Fatin

32453 Lakeshore Drive
Tavares, Florida 32778 ABD

Tel: (352) 343-7444
www.cottage-education.org

SEKSEN BİR

Aruz ve hece ölçüleriyle yazılmış manzûmeler

Mehmet Fatih Baki

17 Temmuz 2008
Tavares, Florida

Cottage Education Corp.
32453 Lakeshore drive
Tavares, Fl 32778 - USA

Phone (352) 343-7444
director@cottage-education.org

*Arûz ve hece
ölçüleriyle yazılmış
manzûmeler*

Aşarak sekseni bir yıl yaşadım pîr çağını
Görebildim gelişen duyguların hoş bağıını.
Öte yandan gelecek buyruğu rûh bekler iken,
Çalacak postacı bir gün kapının tokmağını.

17 Temmuz 2008

Aşarak sekseni bir yıl yaşadım pîr çağını
Görebildim gelişen duyguların hoş bağıını.
Öte yandan gelecek buyruğı rûh bekler iken,
Çalacak postacı bir gün kapının tokmağıını.

17 Temmuz 2008